

ANALIZË

VLERËSIM GJITHËPËRFSHIRËS
I ZBATIMIT TË STRATEGJISË
PËR REFORMË TË SEKTORIT
GJYQËSOR (2017 – 2022)

ANALIZË

VLERËSIM GJITHËPËRFSHIRËS
I ZBATIMIT TË STRATEGJISË
PËR REFORMË TË SEKTORIT
GJYQËSOR (2017 – 2022)

ANALIZË

VLERËSIM GJITHËPËRFSHIRËS I ZBATIMIT TË STRATEGJISË PËR REFORMË TË SEKTORIT GJYQËSOR (2017 – 2022)

Botues:

Instituti për Politikë Evropiane - EPI

Autorë:

Dr. Ardita Abazi Imeri

Darko Avramovski

Beba Zhagar

Goce Kocevski

Jelena Kadriq

Tona Kareva

Uranija Pirovska

Zharko Haxhi-Zafirov

Editor:

Dr. Ardita Abazi Imeri

Lektor:

Ivana Kuzmanoska

Dizajn:

Relativ

Vendi i botimit:

Shkup, 2022

Оригинален наслов на публикацијата:

**Анализа Сеопфатна оцена на спроведувањето на
Стратегијата за реформа на правосудниот сектор (2017 – 2022)**

Преведено од македонски на албански јазик:

Блерица Старова Златку

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје
347.97/.99.047(497.7)"2017/2022"(047.31)

ANALIZË [Електронски извор] : vlerësim gjithëpërfshirës i zbatimit të strategjisë për reformë të sektorit gjyqësor (2017 – 2022) / Ardita Abazi Imeri ... [и др.] ; превод од македонски на албански јазик Blerina Starova Zlatku. - Текст во ПДФ формат, содржи 63 стр. - Shkup : Instituti për Politikë Evropiane - EPI, 2022

Начин на пристапување (URL):

<http://blueprint.org.mk/wp-content/uploads/2022/11>. - Наслов преземен од екран. - Опис на изворот на ден 17.11.2022 год. - Фусноти кон текстот. - Превод на оригиналот: Анализа Сеопфатна оцена на спроведувањето на Стратегијата за реформа на правосудниот сектор (2017 – 2022). - Застапени автори: Darko Avramovski, Beba Zhagar, Goce Kocevski, Jelena Kadriq, Tona Kareva, Uranija Pirovska, Zharko Haxhi-Zafirov

ISBN 978-608-4702-65-8

1. Abazi Imeri, Ardita [автор] 2. Avramovski, Darko [автор] 3. Zhagar, Beba [автор] 4. Kocevski, Goce [автор] 5. Kadriq, Jelena [автор] 6. Kareva, Tona [автор] 7. Pirovska, Uranija [автор] 8. Haxhi-Zafirov, Zharko [автор]

а) Правосуден систем -- Реформи -- Македонија -- 2017-2022 -- Истражувања
COBISS.MK-ID 58658565

Përmbajtja është përgjegjësi e vetme e autorëve dhe grantit dhe në asnjë mënyrë nuk mund të konsiderohet se shprehin qëndrimet dhe pikëpamjet e Fondacionit Shoqëria e Hapur - Maqedoni.

Përmbajtja

6	Lista e shkurtimeve të përdorura
7	Përmbledhje ekzekutive
9	Tema, objektiva dhe qëllimi i analizës
10	Qasja metodologjike
11	Rreth Blueprint - grupi i reformës në gjyqësi
12	Udhërrëfyesi (roadmap) i Analizës
13	Gjetjet e monitorimit
14	Pjesa 1: Qëllimet strategjike të reformës në gjyqësi
14	1. Pavarësia dhe paanshmëria
18	2. Cilësia
29	3. Përgjegjësia
32	4. Efikasiteti
34	5. Transparenca
37	6. Qasja në drejtësi
42	7. Reforma në lidhje me institucionet e posaçme gjyqësore
44	Pjesa 2: Reforma në fusha të veçanta
44	Fusha e së drejtës penale
48	Fusha e së drejtës administrative
50	Fusha e së drejtës civile
53	Përfundime

LISTA E SHKURTIMEVE TË PËRDORURA

AKMIS	Sistem automatik i shpërndarjes së lëndëve
AGJPP	Akademia e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë
ENER	Regjistri nacional elektronik i rregulloreve të Republikës së Maqedonisë së Veriut
LNJF	Ligji për ndihmën juridike falas
LPP	Ligji i procedurës penale
LPPA	Ligji për procedurën e përgjithshme administrative
LKA	Ligji për kontestet administrative
TIK	Teknologjia e informacionit dhe komunikimit
KP	Kodi Penal
RMV	Republika e Maqedonisë së Veriut
KPPRMV	Këshilli i Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut
KGJRMV	Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut

ANALIZË

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Periudha e planifikuar për zbatimin e Strategjisë për reformë të sektorit gjyqësor (Strategjia) ka filluar në vitin 2017, ndërsa përfundon në vitin 2022. Grupi Blueprint ka ndjekur rregullisht zbatimin e Strategjisë gjatë viteve të fundit dhe sivjet, si dhe në mënyrë aktive ka përgatitur analiza, raporte dhe dokumente të tjera ku edhe i ka prezantuar gjetjet nga monitoringu publik dhe i ka afruar qytetarët më shumë drejt procesit të reformës së sektorit gjyqësor. Analiza për vlerësimin tërësor të zbatimit të Strategjisë (Analiza) ka për qëllim të japë një vlerësim gjithëpërfshirës dhe të pavarur për këtë proces dhe të ofrojë rekomandime në bazë të gjetjeve, të cilat do të mund të futeshin në Strategjinë e ardhme për reformë të sektorit gjyqësor.

Në pjesën e parë të Analizës, paraqitet një pasqyrë e synimeve strategjike të reformës në sektorin gjyqësor: pavarësia dhe paanshmëria; cilësia; përgjegjësia; efikasiteti; transparenca dhe aksesimi në drejtësi; dhe gjetjet në lidhje me institucionet e posaçme gjyqësore që nuk janë përfshirë në seksionet e mëparshme.

Në sferën e pavarësisë dhe paanshmërisë, duhet theksuar se është përgatitur dhe miratuar Ligji i ri për menaxhimin e lëvizjes së lëndëve në gjykata dhe procesi i dixhitalizimit në gjyqësor ka filluar të zbatohet vitin e kaluar. Mirëpo, problemi me pavarësinë e buxhetit të gjykatës ka mbetur i pazgjidhur dhe përveç kësaj, teksti i Rregullores së re të Gjykatës nuk është finalizuar.

Sa u përket masave nga Strategjia që kanë të bëjnë me cilësinë, pjesa e tyre kushtuar unifikimit të praktikës gjyqësore është zbatuar në vazhdimësi gjatë gjithë periudhës së kaluar dhe vendimet e gjykatave publikohen në ueb portalin gjyqësor sud.mk. Nga njëra anë është respektuar masa për vendime të qarta dhe të arsyetuara të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut (KGJRMV) për përzgjedhjen dhe avancimin e gjyqtarëve, e nga ana tjetër Këshilli i Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut (KPPRMV) vazhdon me tendencën në ueb faqen e saj të mos shpallë publikisht vendimet për përzgjedhjen dhe avancimin e prokurorëve publikë, si dhe vendimet e tjere që ai sjell. Sfidat kryesore me të cilat u përball sistemi i probacionit ishte numri shumë i vogël i lëndëve, por në vitin 2021 kishte progres me miratimin e një Strategjie të veçantë për Zhvillimin e Shërbimit të Probacionit (2021-2025). Që nga miratimi i Strategjisë, nuk janë ndërmarrë veprime të rëndësishme për përmirësimin e gjendjes me burimet njerëzore në gjyqësor.

Përkundër faktit se në vitin 2019, për herë të parë, gjyqtarëve iu dha mundësia që drejtpërdrejt të paraqesin kërkesë për fillimin e procedurës për përgjegjësi disiplinore të një anëtari të KGJRMV-së të cilin e kanë zgjedhur, deri më tani nuk është paraqitur asnjë kërkesë për fillimin e një procedure të tillë. Me ndryshimet e miratuara ligjore, kompetenca e përgjithshme për përgjegjësinë e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave, ashtu si më parë, i kaloi KGJRMV-së. Sa i përket përgjegjësisë së prokurorëve publikë, duhet theksuar se me rastin e vendosjes për një rast të caktuar disiplinor, KPPRMV-së paraprkishtë me vendim e përjashton publikun nga ky rast dhe si pasojë, nuk ka mundësi të monitorohet e gjithë procedura.

ANALIZË

Masa për monitorimin e efikasitetit të gjyqësorit lidhet drejtpërdrejt me ngritjen e Qendrës për teknologji informative-komunikuese, analitikë dhe statistikë, por kjo nuk është zbatuar. Me ndryshimet e propozuara në ligjet përkatëse, barazia e punonjësve në sektorin privat dhe publik arrihet duke vendosur të njëjtën masë të pagës minimale ligjore dhe duke harmonizuar gradualisht pagat e tjera të zyrtarëve gjyqësorë dhe prokurorëve publikë në të gjitha nivelet, si dhe duke siguruar vazhdimësinë e ndryshimeve të pagave në administratën gjyqësore dhe në administratën e prokurorisë publike në raport me pagën minimale në nivel shtetëror. Megjithatë, ndryshimet e propozuara ende nuk janë miratuar.

Masa për vendosjen e kriterëve, rregullave dhe procedurave të qarta për publikun në mbledhjet e KGJRMV u përmbush zyrtarisht në maj 2019. Ndryshim pozitiv në mënyrën e punës së KGJRMV pas miratimit të ligjit të ri është mënyra e raportimit për zgjedhjen, avancimin dhe shkarkimin e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave, si dhe vendimet për përcaktimin e përgjegjësisë disiplinore. Rishikimi i Metodologjisë për statistikën e gjykatave për sa i përket formularit për raportet vjetore të punës mund të konsiderohet i realizuar, sepse KGJRMV ka krijuar tashmë prej kohësh një praktikë të njëtrajtshme të raporteve për punën e gjykatave. KPPRMV i publikon me kohë datat e mbajtjes së seancave në ueb faqen e tij, por shqetësuese është shpallja jotransparente e buxhetit të KPPRMV.

Në fushën e aksesit në drejtësi, mund të vihet re progres në përgatitjen e ligjeve përkatëse, megjithëse ka një vonesë edhe në lidhje me afatet e përcaktuara në Planin e Veprimit të Strategjisë.

Është evidente se nuk ka progres në ngritjen e qendrave heulumtuese në prokuroritë publike, sistemi për shpërndarjen elektronike të lëndëve në prokuroritë publike nuk është vendosur dhe nuk aplikohet, ndërsa pensionimi i 10 prokurorëve publikë që nga 30 qershori 2022 ndikon gjithashtu negativisht në funksionimin efikas të prokurorisë publike.

Në pjesën e dytë shqyrtohen konstatimet në lidhje me reformat në degët e veçanta juridike (fusha penalo-juridike, fusha administrative-juridike dhe fusha civile-juridike).

Ligjet përkatëse nga fusha penalo-juridike janë në faza të ndryshme të përgatitjes, ku mund të vihen re devijime nga afatet e përcaktuara në Strategji. Megjithatë, për shkak të kompleksitetit të këtyre ligjeve dhe për plotësimin e kriterit të cilësisë, është e qartë se përse duhet më shumë kohë për miratimin e tyre. Në sferën administrativo-juridike, zhvillimi është vënë re pas risive të futura me Ligjin për Kontestet Administrative (LKA) nga viti 2019, ndonëse mosrespektimi i Ligjit për Procedurën e Përgjithshme Administrative (LPPA) mbetet problem i madh. Strategjia parashikonte një reformë gjithëpërfshirëse legjislative në fushën e së drejtës civile-materiale. Përgatitja e ligjeve përkatëse në këtë fushë ka nisur, por disa prej tyre kanë ngecur në proces.

Një vlerësim i përgjithshëm i zbatimit të Strategjisë mund të jetë se masat e parapara janë zbatuar pjesërisht, me shkallë të ndryshme progresi në fusha të caktuara. Megjithatë, duhet theksuar se ka ende shumë hapa përpara deri në përmbushjen e synimeve strategjike të shtetit, të cilat do të parashikohen në strategjinë e ardhshme për reformën në drejtësi. Në po këtë drejtim shkojnë edhe rekomandimet e vendosura mbi bazën e gjetjeve të secilës pjesë të kësaj Analize, që duhet të shërbejnë si një kontribut për grupin Blueprint dhe një udhëzues për tendencat që duhen ndjekur në përgatitjen e strategjisë së re.

ANALIZË

Tema, objektiva dhe qëllimi i analizës

Në vitin 2022, strategjia hyri në vitin e fundit të periudhës së planifikuar për zbatimin e saj. Ky vit është momenti i duhur për të përmbledhur hulumtimin e Blueprint - grupit nga monitorimi i zbatimit të Strategjisë në vitet e kaluara dhe këtë vit, si dhe për të dhënë rekomandime të bazuara në njohuritë, të cilat do të kontribuojnë në planifikimin e aktiviteteve dhe masat në strategjinë e ardhshme.

Krahas aktiviteteve intensiv legjislativ në vitet e fundit, ende nuk kanë përfunduar në tërësi proceset e hartimit dhe miratimit të disa vendimeve ligjore. Arsyeja për këtë gjendje mund të atribuohet pjesërisht pandemisë së Covid-19, e cila ndryshoi prioritetet e qeverisë dhe ngadalësoi dinamikën e proceseve të përgjithshme reformuese, por dhe vetë natyra e ligjeve (p.sh. KP ose LPP) ishte një faktor i rëndësishëm në këtë zvarritje, gjë e cila kërkon një qasje veçanërisht të kujdesshme gjatë çdo ndryshimi dhe shtese.

Gjatë gjithë periudhës së zbatimit të Strategjisë është punuar në hartimin dhe miratimin e rregulloreve (ligjeve dhe akteve tjera), si dhe zbatimin e masave jorregullore (p.sh. hartimi i dokumenteve strategjike, forcimi i kapaciteteve njerëzore dhe teknike, etj.). Edhe pse ka pasur progres të dukshëm në përgatitjen e teksteve ligjore të miratuara nga Qeveria dhe të dorëzuara në Kuvend, për fat të keq, procedura për miratimin e tyre pothuajse është ndalur plotësisht. Nga ana tjetër, veprimet e institucioneve të gjyqësisë në raste të veçanta me interes publik, edhe pse jo të lidhura në asnjë mënyrë me zbatimin e Strategjisë, shkaktuan reagime të theksuara negative në opinionin profesionist dhe publikun e gjerë, gjë që ndikoi negativisht në besimin e qytetarëve në proceset reformuese dhe në përgjithësi në sektorin gjyqësor.

Kjo analizë ofron një vlerësim gjithëpërfshirës dhe të pavarur të procesit të zbatimit të masave dhe aktiviteteve të planifikuara në Strategji për gjithë periudhën e planifikuar për zbatimin e saj, përmes prizmit të organizatave civile që monitorojnë situatën në gjyqësor për një periudhë më të gjatë. Gjithashtu, sipas mangësive të identifikuara të Strategjisë gjatë zbatimit të saj, Analiza do të ofrojë edhe rekomandime për planifikim dhe zbatim më të mirë të strategjisë së ardhshme, që është edhe synimi i saj. Analiza vlerëson nëse zbatimi i Strategjisë është në kohë, transparent dhe gjithëpërfshirës, nëse ligjet dhe masat e miratuara janë të pranueshme për të kontribuar në arritjen e qëllimeve për të cilat janë planifikuar dhe analizon ndikimin e reformave në respektimin e të drejtave të njeriut, realizimin e parimit të shtetit ligjor dhe të drejtësisë sociale në përgjithësi.

Qëllimi i Analizës është të japë një vlerësim të shkallës së zbatimit të masave dhe aktiviteteve nga Strategjia dhe një vlerësim të efektivitetit të masave të zbatuara për arritjen e qëllimeve strategjike të procesit të reformës. Rekomandimet dhe konkluzionet e kësaj analize mund të përdoren në procesin e krijimit të një dokumenti të ri strategjik në të cilin do të planifikohen proceset reformuese në periudhën e ardhshme.

Qasja metodologjike

Objektivi kryesor kërkimor i Analizës është të ofrojë një analizë gjithëpërfshirëse dhe të pavarur të procesit të zbatimit të Strategjisë për gjithë periudhën për të cilën ishte parashikuar. Gjatë përgatitjes së strategjisë së re për reformat në sektorin gjyqësor, është e nevojshme të bëhet një vlerësim i zbatimit të Strategjisë aktuale të vlefshme dhe të nxirren konkluzione për atë që ka munguar, cilat janë sfidat kryesore në zbatim dhe të jepen rekomandimet kryesore që duhet të pasqyrohet në strategjinë e re. Objektivat specifike të kërkimit janë:

1. Të përcaktojë nëse zbatimi i Strategjisë është në kohë, transparent dhe gjithëpërfshirës;
2. Të analizojë nëse ligjet e miratuara dhe masat e ndërmarra janë të përshtatshme për të kontribuar në arritjen e qëllimeve për të cilat janë planifikuar;
3. Të vlerësojë ndikimin e reformave në respektimin e të drejtave të njeriut dhe realizimin e parimit të sundimit të ligjit; dhe
4. Të japë rekomandime për strategjinë e ardhshme të reformave.

Objekt i analizës janë të gjitha aktivitetet dhe masat e parashikuara në Planin e Veprimit për zbatimin e Strategjisë, të cilat Qeveria e RMV-së, Ministria e Drejtësisë dhe autoritetet e tjera gjyqësore i kanë zbatuar ose është dashur t'i zbatojnë për gjithë periudhën për të cilën ishte parashikuar Strategjia. Masat janë shënuar me ngjyrat e mëposhtme: e kuqe nëse masa nuk është zbatuar, e verdhë nëse masa është zbatuar pjesërisht dhe e gjelbër nëse masa është zbatuar dhe në fund të çdo seksioni ka një paraqitje vizuale të shkallës së realizimit të masave.

Mbledhja e të dhënave është bërë përmes hulumtimit të zyrës (desk research) të rregulloreve, dokumenteve, analizave dhe raporteve në dispozicion, veçanërisht raporteve të Blueprint - grupit për monitorimin e Strategjisë nga vitet e kaluara, si dhe dërgimit të kërkesave për qasje të lirë në informacionin me karakter publik aty ku është i nevojshëm dhe vëzhgimi i menjëhershëm nga pjesëmarrja në punën e grupeve të punës. Analiza e të dhënave kryhet përmes një kuadri treguesish, i cili përfshin tregues për: afatin kohor, gjithëpërfshirjen, transparencën, cilësinë dhe respektimin e të drejtave të njeriut.

ANALIZË

Rreth Blueprint - grupi i reformës në gjyqësi

Grupi Blueprint për reformat në gjyqësi është një rrjet joformal i organizatave të shoqërisë civile, të cilat kanë punuar dhe vepruar në fushën e drejtësisë gjatë viteve të fundit. Anëtarët e grupit janë: Shoqata Maqedonase e Juristëve të Rinj, Instituti për Politikë Evropiane, Instituti për të Drejtat e Njeriut, Koalicioni Të gjithë për gjykim të drejtë, Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut, Qendra për Hulumtime dhe Analiza Juridike dhe Fondacioni Shoqëria e Hapur - Maqedoni.

Kjo analizë është aktivitet i Projektit "Për drejtësi - kontributi qytetar në avancimin e gjyqësisë", i koordinuar nga Instituti për Politikë Evropiane - EPI Shkup dhe i mbështetur financiarisht nga Fondacioni Shoqëria e Hapur - Maqedoni. Projekti synon të rrisë ndikimin e organizatave të shoqërisë civile në procesin e reformave në gjyqësor si parakusht për mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe sigurimin e drejtësisë sociale. Objektivat e veçanta të projektit janë:

1. Forcimi i procesit të monitorimit të zbatimit të Strategjisë me fokus në ndikimin e saj në mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe sigurimin e drejtësisë sociale, si kontribum në përgatitjen e strategjisë së ardhshme për sektorin gjyqësor,
2. Përparimi i politikëbërjes me pjesëmarrje në fushën e gjyqësisë, duke përdorur një qasje ndërsektoriale dhe bashkëpunim me rrjetet tematike dhe organizata të tjera të shoqërisë civile dhe
3. Fuqizimi i aktiviteteve avokuese bazuar në dëshmitë në fushën e gjyqësisë nga organizatat e shoqërisë civile.

ANALIZË

Udhërrëfyesi (roadmap) i Analizës

Gjetjet e hulumtimit të kryer për secilën masë individuale janë grupuar dhe paraqitur sipas strukturës së përcaktuar në Strategjinë dhe Planin e Veprimit. Pjesa e parë paraqet gjetjet për secilin nga objektivat të Strategjisë (pavarësia dhe paanshmëria; cilësia; përgjegjësia; efikasiteti; transparenca dhe qasja në drejtësi), si dhe gjetjet në lidhje me institucionet e posaçme gjyqësore (gjykatat; KGJRMV; prokuroria publike; KPPRMV), të cilat nuk janë mbuluar në seksionet e mëparshme. Në secilin nga seksionet në të cilat janë analizuar objektivat, ka një segment të veçantë për rekomandimet për strategjinë e ardhshme. Në pjesën e dytë janë paraqitur konstatimet në lidhje me reformat në degët e veçanta juridike (fusha penalo-juridike, fusha administrative-juridike dhe fusha civile-juridike). Ashtu si më parë, pas çdo zone, ka rekomandime për strategjinë e radhës. Konkluzionet jepen pas gjetjeve.

ANALIZË

GJETJET e monitorimit

Pjesa 1: Qëllimet strategjike të reformës në gjyqësi

1. PAVARËSIA DHE PAANSHMËRIA

Funksionimi korrekt i sistemit automatik të shpërndarjes së lëndëve (AKMIS) (Masat 2.1.5 -1 dhe -2)

Strategjia parasheh tejkalimin e mundësive të keqpërdorimeve të sistemit të shpërndarjes elektronike të lëndëve përmes: themelimit të një organi për vlerësimin e përdorimit të AKMIS-it, kryerjes së procedurave për shqyrtimin e mënyrave të përdorimit të tij dhe ndryshimit të Ligjit për menaxhimin e lëvizjes së lëndëve në gjykata. (2.1.5 -1), si dhe kryerjes së auditimeve të rregullta vjetore të funksionimit të AKMIS nga auditorë të pavarur (2.1.5.-2).

Mospërputhja në funksionimin dhe përdorimin e AKMIS-it u konstatua nga Grupi punues ad hoc për vlerësimin e përdorimit të AKMIS-it i cili u krijua nga ministri i drejtësisë në vitin 2017. Në raportin e Grupit punues pas mbikëqyrjes së kryer në disa gjykata, është konstatuar zbatim jokonsistent i Ligjit për menaxhimin e lëvizjes së lëndëve nëpër gjykata, gjë që ka ndikuar në aplikimin jokorrekt të AKMIS-it. Nisur nga kjo, Grupi punues në Raport propozoi 4 katër masa urgjente që duhet të adresohen për të tejkaluar mospërputhjet dhe parregullsitë e konstatuara.

Sipas zotimeve në Strategji, në nëntor të vitit 2018, Ministria e drejtësisë themeloi Grupin punues për hartimin e Ligjit të ri për menaxhimin e lëvizjes së lëndëve në gjykata. Ligji është miratuar më 16 shkurt 2020, me një zbatim të vonuar prej tre muajsh nga data e hyrjes në fuqi të ligjit. Ligji i ri parashikon që çdo kryetar i gjykatës duhet të themelojë një trup pune për menaxhimin e lëvizjes së lëndëve në gjykatë dhe funksioni rregullohet me dispozita koncize ligjore sa i përket funksionimit të këtij organi. Më tej parashihet përdorimi i detyrueshëm i AKMIS-it në lëvizjen e çështjeve në gjykata nga dita e marrjes së shkresës në gjykatë deri në ditën e përfundimit dhe arkivimit përfundimtar të çështjeve, si dhe parandalimi i lëvizjes së mëtejshme të lëndës, pa futur plotësisht të dhënat në sistem.

Ashtu si në vitet e kaluara, sipas raporteve, edhe në kuadër të funksionimit të AKMIS-it, auditimet vjetore të funksionimit të AKMIS-it kryhen rregullisht, në përputhje me Strategjinë, duke punësuar auditorë të pavarur, për të cilët përgatiten edhe raportet vjetore sipas raportit vjetor të punës.

Përkundër devijimit të caktuar nga afatet e planifikuara, që është dukuri e shpeshtë në zbatimin e Planit të Veprimit, masa për tejkalimin e ndërhyrjeve të mundshme përmes ndryshimit të LMLLGJ-së është vënë në zbatim.

ANALIZË

• PROCESI I DIXHITALIZIMIT NË GJYQËSI

Procesi i dixhitalizimit në gjyqësi është zbatuar në 12 muajt e fundit përmes Këshillit për koordinimin e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit në autoritetet gjyqësore – Këshilli për TIK në kuadër të Ministrisë së Drejtësisë.

Në vitin 2022, Këshilli i TIK mbajti 6 seanca në periudhën janar-qershor, në të cilat u shqyrtuan aktivitetet lidhur me procesin e dixhitalizimit dhe u miratuan udhëzime dhe konkluzione sipas të cilave u përcaktuan udhëzime për zbatimin efikas dhe efektiv të procesit të dixhitalizimit.

Në periudhën janar-qershor 2022, në lidhje me procesin e dixhitalizimit brenda gjyqësisë janë kryer këto aktivitete:

1. Këshilli i TIK-ut përfundoi procesin e konsultimit dhe u nënshkruan Marrëveshjet për ndërveprim ndërmjet Ministrisë së Drejtësisë dhe 9 organeve dhe institucioneve shtetërore - Ministria e Punëve të Brendshme, Administrata Doganore, Administrata e Policisë Financiare, Administrata e Inteligjencës Financiare, Agjencia e Aviacionit Civil M-NAV, Regjistri Qendror. ASK, Prokuroria Publike dhe Komisioni Shtetëror i Zgjedhjeve.
2. Në bashkëpunim me Misionin e OSBE-së në Shkup, pajisjet për gjykime online janë instaluar në pesë sallat e gjyqit në gjykatat themelore në Strumicë. Shtip, Kavadar, Shkup 1 dhe Shkup 2.
3. Me ndihmën e ofruar nga Ambasada Amerikane, një ekip ekspertësh përgatiti një raport mbi gjendjen dhe gatishmërinë e gjykatave për procesin e dixhitalizimit, i cili duhet të jetë pikënisja për zbatimin e procesit të dixhitalizimit në gjykatat e RMV-së.
4. Është kryer blerja e serverëve të rinj për gjykatat në RMV nga ana e Gjykatës Supreme të RMV-së, me të cilët do të zëvendësohen serverët ekzistues që janë blerë në periudhën 2006-2010.
5. Është siguruar shërbim dixhital për persona fizikë dhe juridikë për lëshimin e certifikatave nga evidenca penale, i cili është i disponueshëm në portalin kombëtar uslugi.gov.mk.
6. Ka filluar procesi i zhvillimit të softuerit për publikimin e vendimeve dhe njoftimeve në ueb-faqen e gjykatës në përputhje me nenin 12 të Ligjit për menaxhimin e lëvizjes së lëndëve, me propozim konkluzion për masën e kompensimit.
7. Vazhdimisht janë zhvilluar aktivitete në kuadër të procesit të dixhitalizimit dhe dhënies së urdhresave elektronike gjyqësore për zbatimin e masave të veçanta hetimore, monitorimin dhe regjistrimin e komunikimeve telefonike dhe të tjera elektronike, në bashkëpunim me Agjencinë Operative Teknike në 6 gjykata themelore dhe 7 prokurori publike themelore
8. Nga data 12-14 qershor 2022 është mbajtur Samiti Evropian i Dixhitalizimit Ohër 2022, i organizuar nga Këshilli për TIK, Ministria e Drejtësisë, AGJPP dhe Asociacioni për të Drejtën Penale dhe Kriminologji. Në Samit morën pjesë 156 pjesëmarrës dhe panelistë të cilët ndanë përvojat nga vendet e tyre dhe të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

Procesi i dixhitalizimit të drejtësisë zhvillohet në mënyrë pjesërisht transparente dhe gjithëpërfshirëse. Kjo duket nga fakti se nuk ka transparencë në raportimin e vetë procesit dhe hapave të ndërmarrë. Gjithëpërfshirja e pjesshme është për faktin se shoqatat e qytetarëve që janë të përfshira drejtpërdrejt në reformën në gjyqësi janë të përjashtuara nga i gjithë procesi.

ANALIZË

Buxheti i pavarur dhe i qëndrueshëm gjyqësor (Masat 2.1.6-1 dhe 2)

Zbatimi i ligjit për buxhetin e gjyqësorit në pjesën e sigurimit të minimumit të përcaktuar ligjor prej 0.8% ende paraqet një problem serioz që ka pasoja të drejtpërdrejta në pavarësinë e pushtetit gjyqësor. Pavarësisht se ky problem konstatohet si një anomali themelore që krijon një çekuilibër mes pushtetit gjyqësor nga njëra anë dhe pushtetit ekzekutiv të mbështetur nga pushteti legjislativ, dy të fundit kanë shpërfillur Ligjin për Buxhetin Gjyqësor vit pas viti, duke mos ofruar minimumin e parashikuar ligjor si kusht bazë për arritjen e pavarësisë së plotë të gjyqësorit.

Kapërcimi i kësaj situate është paraparë në Strategji përmes përcaktimit strategjik për krijimin e një buxheti gjyqësor të pavarur dhe të qëndrueshëm, në përputhje me përcaktimin ligjor prej 0.8% të të ardhurave kombëtare bruto, sipas Ligjit për Buxhetin Gjyqësor(2.1.6). Masat e përcaktuara parashikojnë një analizë të mundësive të zbatimit konsekuent të Ligjit për Buxhetin Gjyqësor dhe përmirësimin e zbatimit të tij në nivel vjetor.

Nëse merret parasysh treguesi i suksesit të masës për përmirësimin e gjendjes me zbatimin e Ligjit për buxhetin gjyqësor, mund të konstatohet se nuk ka pasur fare përpjekje për zbatimin e kësaj mase nga Strategjia. Në këtë konkluzion kemi ardhur nga fakti se buxheti i gjykatës për vitin 2019, në vend që të ishte 0.6% e PBB-së, ndërsa për vitin 2021 ishte 0.8%, ishte 0.29%, për 2019, për 2021 ishte 0.39% ndërsa 0.3% për vitin 2022.

Prandaj, duam të theksojmë se kjo masë nga Strategjia nuk është kontestuar në asnjë periudhë të zbatimit të saj.

Hartimi i Rregullores së re gjyqësore (Masat 2.1.5-1)

Ministri i drejtësisë krijoi një grup pune për përgatitjen e Rregullores së re të gjykatës në kuadër të kompetencave të tij. Grupi punues është takuar vazhdimisht në periudhën e kaluar përmes takimeve online dhe ka përgatitur një tekst të Rregullores së gjykatës që ende nuk është finalizuar sepse varet drejtpërdrejt nga dispozitat e disa ligjeve procedurale, të cilat janë në proces ndryshimi. Konkretisht, disa dispozita, veçanërisht në fushën e dixhitalizimit të gjyqësorit, pritet të vendosen në Rregulloren e punës së gjykatës pas miratimit të Kodit Civil dhe Ligjit për Procedurën Civile.

Grupi punues për hartimin e Rregullores së gjykatës ishte i përbërë nga përfaqësues të të gjitha institucioneve relevante, përfshirë edhe përfaqësues të sektorit civil. I gjithë procesi ka qenë gjithëpërfshirës dhe të gjitha propozimet janë bërë në kuadër të Grupit punues, ndërsa për pjesë të veçanta të rregulluara me Rregulloren e gjykatës, në punën e Grupit punues kanë marrë pjesë ekspertë të fushave specifike. Sa u përket afateve për përgatitjen e kësaj rregulloreje, është evidente se ato janë shtyrë, para së gjithash për shkak të pritjes për miratimin e ligjeve të tjera procedurale. Qëllimet për të cilat është bërë ndryshimi janë arritur përmes dispozitave në versionin punues të Rregullores së gjykatës dhe kanë të bëjnë me saktësimin e dispozitave ekzistuese për të lehtësuar realizimin e të drejtave dhe përgjegjësi të instancave gjyqësore në RMV.

Në fund të dhjetorit 2021, Gjykata Supreme miratoi Rregulloren e gjykatës supreme të RMV-së, e cila zëvendësoi Rregulloren e vitit 1998. Me Rregulloren e re të punës, Gjykata Supreme e RMV-së vendos një mënyrë të re të punës dhe organizimit.

Rekomandime

- Me strategjinë e re është e nevojshme të sigurohet një kornizë në të cilën do të zbatohet Ligji për menaxhimin e lëvizjes së lëndëve në gjykata dhe përmes së cilës do të bëhet një vështrim se në cilën pjesë ka vështirësi në zbatimin e ligjit. Kjo kornizë duhet të miratohet si mjet për zbatimin praktik të ligjit dhe jo për të ndërhyrë në vetë ligjin.
- Pas raporteve të Këshillit të TIK-ut, është e qartë se procesi i dixhitalizimit është ende në një fazë të hershme. Kjo duket nga gjendja e godinave të gjykatave në të cilat duhet të krijohen kushtet e nevojshme për dixhitalizim. Me strategjinë e re është e nevojshme të sigurohen burimet e nevojshme financiare për zbatimin e plotë të dixhitalizimit në gjykata, por edhe të sigurohen kushte për palët dhe pjesëmarrësit e tjerë (prokuroria publike, prokuroria e shtetit, qytetarët, avokatët, noterët, përmbaruesit, ndërmjetësit dhe të tjerë) në mënyrë elektronike për të komunikuar si pjesë e dixhitalizimit të gjykatave.
- Është e nevojshme të rritet niveli i transparencës dhe gjithëpërfshirjes së procesit të dixhitalizimit, veçanërisht për shoqatat e qytetarëve dhe institucionet që nuk janë të përfshira në proces, në mënyrë që të sigurohen të gjitha kapacitetet e disponueshme për një mënyrë më efikase dhe efektive të zbatimit të procesit.
- Me strategjinë e re është e nevojshme vendosja e komunikimit trepalësh ndërmjet autoriteteve në RMV-së, sepse sigurimi i shumës së paraparë me ligj të buxhetit të gjykatës është çështje kompetence e të trija autoriteteve - gjyqësore, ekzekutive dhe legjislativë. Ky bashkëpunim është kyç për të siguruar përqindjen e përcaktuar ligjërisht të BPV-së si buxhet vjetor i gjykatave, pasi përpjekjet e mëparshme për të zbatuar Ligjin për Buxhetin e Gjykatave nuk kanë qenë të suksesshme. Sigurimi i buxhetit gjyqësor është i nevojshëm për funksionimin normal të gjyqësorit, veçanërisht në fushën e sigurimit të burimeve njerëzore, niveli i të cilit është në një nivel rrezikues të ulët.
- Është i nevojshëm miratimi i Rregullores së re të punës nga Ministri i Drejtësisë dhe njëkohësisht parashikimi i një afati kohor me një periudhë kalimtare për aplikimin e risive të parashikuara nga Rregullorja e re e gjykatës.

2. CILËSIA

Unifikimi i praktikës gjyqësore (Masat: 2.2.1-1 dhe -2)

Pjesa e masave nga Strategjia kushtuar unifikimit të praktikës gjyqësore është zbatuar në vazhdimësi gjatë gjithë periudhës së kaluar.

Në pjesën e publikimit të vendimeve gjyqësore, ky proces ecën pa probleme dhe të gjitha vendimet gjyqësore publikohen në ueb portalin gjyqësor sud.mk, por vetë procesi nuk është i strukturuar që vendimet të përdoren në mënyrë të lehtë dhe të qasshme. Kjo për faktin se nuk ekziston mundësia e gjetjes së saktë dhe të shpejtë të praktikës gjyqësore specifike, as nuk ekziston një metodologji për dallimin e vendimeve kyç në lidhje me krijimin e praktikës gjyqësore.

Harmonizimi i praktikës gjyqësore ka vazhduar me të njëjtin intensitet duke filluar nga viti 2017, pa përjashtime gjatë periudhës së COVID-19. Takimet e punës për harmonizimin e praktikës gjyqësore, të cilat mbahen së paku një herë në vit ndërmjet 4 gjykatave të apelit dhe Gjykatës Supreme të RMV-së. Takimi i fundit u zhvillua në fillim të qershorit 2022. Procesverbalet dhe konkluzionet e mbledhjeve dorëzohen rregullisht në gjykatat më të ulëta dhe publikohen në faqen e internetit të AGJPP-së, si organizator i aktivitetit. Mbështetja financiare për organizimin e këtyre takimeve mbetet me ndihmën e jashtme dhe realizimin e projekteve përmes të cilave në takime është përfshirë edhe sektori civil.

- **ARSYETIMI DHE SHPALLJA PUBLIKE E VENDIMEVE TË KGJRMV DHE KPPRMV PËR AVANCIMIN E GJYQTARËVE DHE PROKURORËVE PUBLIKË (MASA: 2.2.3-2)**

a. KGJRMV

Me ligjin e ri për KGJRMV,¹ si dhe me miratimin e disa akteve nënligjore që u hartuan me ndihmën e ekspertëve të jashtëm, u përmbush masa për vendime të qarta dhe të arsyetuara për përzgjedhjen dhe avancimin e gjyqtarëve. Pavarësisht se miratimi i këtyre akteve nënligjore dhe dokumenteve u vonua, ato janë të një rëndësie thelbësore për zbatimin e ligjit të ri, si dhe për realizimin e kompetencave të KGJRMV-së në drejtim të rritjes së efikasitetit dhe efektivitetit të tij, transparencës dhe llogaridhënies më të madhe për punën e tij.

Gjegjësisht, me Ligjin për KGJRMV, nga viti 2019, për çdo avancim të gjyqtarëve është e nevojshme që të bëhet vlerësimi i tyre dhe atë në përputhje me metodën e re të vlerësimit. Kushtet për këtë u krijuan në gjysmën e parë të vitit 2022 me aktet nënligjore për zbatimin e mënyrës së re të vlerësimit të gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave, si dhe me ngritjen e komisioneve për inspektimin dhe vlerësimin e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave për çështjet gjykatave themelore dhe të apelit dhe për gjykatën administrative. Për të qenë në gjendje të vlerësohen plotësisht vendimet, është e nevojshme që këto akte nënligjore të zbatohen në praktikë dhe të promovohen gjyqtarët.

Mund të thuhet se KGJRMV u kushtoi një kohë të gjatë aktiviteteve përgatitore për zbatimin e vlerësimit të gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave, gjë që është e kuptueshme, duke qenë se është një proces i ndërlikuar vlerësimi.

¹ Ligji për Këshillin Gjyqësor të RMV, ("Gazeta Zyrtare e RMV" nr. 102/2019)

ANALIZË

Por nga ana tjetër, kjo ndikoi negativisht në vlerësimin e gjyqtarëve që iu përgjigjën njoftimeve të shpallura më shumë se një vit më parë, për të cilat procedura kishte filluar dhe ende nuk është zbatuar plotësisht.

Aktet nënligjore nuk e përcaktojnë formën specifike të vendimeve për përzgjedhjen dhe ngritjen në detyrë të gjyqtarëve, por përmbajtja e tyre përcaktohet në një farë mënyre në disa rregullore. Sipas kësaj, në çdo vendim për përzgjedhje dhe ngritje në detyrë duhet të theksohet se cilat janë kriteret që e dallojnë gjyqtarin e përzgjedhur apo të avancuar nga kandidatët e tjerë apo të tregohen pikët e marra nga secili kandidat që është përzgjedhur gjyqtar në gjykatën themelore, gjegjësisht që po ngrihet në detyrë në një gjykatë më të lartë.

Sa i përket përmbajtjes së vendimeve për zgjedhjen e kryetarëve të gjykatave, nuk ka ndryshime të mëdha në vendimet në krahasim me vendimet para ndryshimeve ligjore.

Si ndryshim ligjor më domethënës, vendimet për zgjedhjen e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave dhe ngritjen në detyrë të gjyqtarëve u shpërndahen të gjithë kandidatëve. Kandidati i cili nuk zgjidhet gjyqtar ka të drejtë ankese në afat prej tetë ditësh nga marrja e njoftimit në Këshillin e Apelit pranë Gjykatës Supreme të RMV-së.² Informacioni për kandidatin e përzgjedhur për gjyqtar/kryetar të gjykatës publikohet menjëherë pas seancës së mbajtur në ueb-faqen e KGJRMV-së, ndërsa vendimet pas përfundimit të tyre.

Gjatë viteve 2018-2022 janë bërë zgjedhje/ngritje në detyrë të gjyqtarëve dhe zgjedhje të kryetarëve të gjykatave, si dhe shkarkime të gjyqtarëve:

2018	» Gjithsej 4 gjyqtarë të zgjedhur/të ngirtur në detyrë në gjykatat më të larta, përkatësisht: në Gjykatën e Apelit në Shkup – 1 gjyqtar, në Gjykatën e Lartë Administrative – 1 gjyqtar, në Gjykatën Administrative – 2 gjyqtarë. » Gjithsej 12 gjyqtarë të caktuar përkohësisht në gjykata të tjera për maksimumi një vit - 1 gjyqtar nga GJTH Koçani në GJTH Berovë; - 2 gjyqtarë nga GJTH Strumicë në GJTH Berovë; - 2 gjyqtarë nga GJTH Koçan në GJTH Dellçevë; - 1 gjyqtar nga GJTH Radovich në GJTH Sveti Nikollë; - 1 gjyqtar nga GJTH Shkup 1 Shkup në GJTH Gostivar; - 1 gjyqtar nga GJTH Strugë në GJTH Ohër; - 1 gjyqtar nga GJTH Prilep në GJTH Krushevë; - 1 gjyqtar nga GJTH Tetovë në GJTH Shkup 2 Shkup; - 1 gjyqtar nga GJTH Tetovë në GJTH Shkup 2 Shkup; - 1 gjyqtar nga GJTH Kriva Pallanka në GJTH Shkup 2 Shkup » Përfundimi i detyrës gjyqësore për shkaqe të tjera të parashikuara me ligj, përkatësisht: - për 21 gjyqtarë është konstatuar se ata kanë pushuar së qeni gjyqtarë për shkak se kanë mbushur moshën 64 vjeç. - në rastin e 2 gjyqtarëve është përcaktuar ndërprerja e funksionit gjyqësor për shkak të vdekjes. - në rastin e 2 gjyqtarëve është përcaktuar ndërprerja e funksionit gjyqësor pas vetë kërkesës së tyre
------	---

² Neni 49 paragrafi 5 i LKGJRMV ("Gazeta Zyrtare e RMV" nr. 102/2019)

2019	» Gjithsej 3 gjyqtarë të zgjedhur/të ngritur në detyrë në gjykatat më të larta, përkatësisht: në Gjykatën Supreme të RMV-së – 1 gjyqtar dhe në Gjykatën Administrative – 2 gjyqtarë. » Gjithsej zgjedhje të 14 kryetarëve të gjykatave, përkatësisht: Gjykata e Lartë Administrative, Gjykata Themelore Berovë, Gjykata Themelore Krushevë, Gjykata Themelore Civile Shkup, Gjykata Themelore Manastir, Gjykata Themelore Veles, Gjykata Themelore Dellçevë, Gjykata Themelore Kërçovë, Gjykata Themelore Kriva Pallankë, Gjykata Themelore Negotinë, Gjykata Themelore Prilep, Gjykata Themelore Shtip, Gjykata Themelore Kavadar dhe Gjykata Themelore e Strugës. » Gjithsej 5 gjyqtarë referohen përkohësisht në një gjykatë tjetër për një periudhë maksimale prej një viti, përkatësisht: - 1 gjyqtar nga GJTH Kumanovë në Gjykatën Themelore Penale Shkup; - 1 gjyqtar nga GJTH Shtip në GJTH Vinicë; - 1 gjyqtar nga GJTH Prilep në GJTH Krushevë; - 1 gjyqtar nga GJTH Koçani në GJTH Dellçevë; - 1 gjyqtar nga GJTH Strumica në GJTH Berovë; » Gjithsej 4 (katër) gjyqtarë janë shkarkuar për shkak të kryerjes joprofesionale dhe të pakujdesshme të funksionit gjyqësor dhe konkretisht: - 3 (tre) gjyqtarë në procedurat e nisura në vitin 2017 dhe - 1 (një) gjyqtar në një procedim të nisur në vitin 2019. » Përfundimi i detyrës gjyqësore për shkaqe të tjera të parashikuara me ligj, përkatësisht: - 12 gjyqtarë janë pushuar nga funksioni gjyqësor për shkak të plotësimit të kushteve për pension pleqërie. - për 1 gjyqtar është përcaktuar ndërprerja e funksionit gjyqësor për shkak të vdekjes. - Në rastin e 1 gjyqtari, u konstatua ndërprerja e funksionit gjyqësor për shkak të kryerjes joprofesionale dhe të pakujdesshme të funksionit gjyqësor, procedurë e cila përfundoi ligjërisht në shkurt 2019
2020 (nga ky vit përdoret Ligji i ri për KGJRMV i vitit 2019)	» Janë zgjedhur/ avancuar gjithsej 24 gjyqtarë: në Gjykatën Supreme të RMV-së - 4 gjyqtarë, në Gjykatën e Apelit Shkup - 6 gjyqtarë, në Gjykatën Themelore Civile Shkup - 3 gjyqtarë, në Gjykatën Themelore Penale Shkup - 3 gjyqtarë, në Gjykatën Themelore Manastir - 1 gjyqtar, Gjykata Themelore Kavadar 1 - gjyqtar, Gjykata Themelore Kumanovë - 2 gjyqtarë, Gjykata Themelore Ohër - 1 gjyqtar, Gjykata Themelore Sveti Nikollë - 1 gjyqtar, Gjykata Themelore Tetovë - 1 gjyqtar dhe Gjykata Themelore Shtip - 1 gjyqtar. » Janë zgjedhur gjithsej 8 kryetarë gjykatash dhe konkretisht: Gjykata e Apelit Manastir, Gjykata e Apelit Gostivar, Gjykata e Apelit Shtip, Gjykata Themelore Radovish, Gjykata Themelore Strumicë, Gjykata Themelore Koçan, Gjykata Themelore Ohër dhe Gjykata Themelore Kratovë. » Gjithsej 13 gjyqtarë referohen përkohësisht në një gjykatë tjetër për një periudhë maksimale prej një viti, përkatësisht: - 3 (tre) gjyqtarë nga GJA Manastir në GJA Shkup; - 3 (tre) gjyqtarë nga GJA Gostivar në GJA Shkup; - 1 (një) gjyqtar nga GJTH Shtip në GJTH Berovë; - 1 (një) gjyqtar nga GJTH Koçani në GJTH Vinicë - 1 (një) gjyqtar nga GJTH Manastir në GJTH Krushevë; - 1 (një) gjyqtar nga GJTH Koçani në GJTH Dellçevë; - 1 (një) gjyqtar nga GJTH Veles në GJTH Negotinë; - 2 (dy) gjyqtarë nga GJTH Strumica në GJTH Berovë (një gjyqtar për periudhën nga 01.03.2020 deri më 31.08.2020 dhe një gjyqtar për periudhën nga 01.09.2020 deri më 31.08.2021); » 1 (një) gjyqtari i është shqiptuar vërejtje me shkrim për shkelje të konstatuar disiplinore. » Gjithsej 5 gjyqtarë janë shkarkuar për shkak të kryerjes joprofesionale dhe të pakujdesshme të funksionit gjyqësor dhe konkretisht: - 2 (dy) gjyqtarë për procedurat e nisura në vitin 2019 dhe - 3 (tre) gjyqtarë për procedurat e nisura në vitin 2018. » Përfundimi i detyrës gjyqësore për shkaqe të tjera të parashikuara me ligj, përkatësisht: - 7 (shtatë) gjyqtarë janë pushuar nga funksioni gjyqësor për shkak të plotësimit të kushteve për pension pleqërie. - për 1 (një) gjyqtar është përcaktuar ndërprerja e funksionit gjyqësor për shkak të vdekjes. - për 3 (tre) gjyqtarë është përcaktuar ndërprerja e funksionit gjyqësor me kërkesë të tyre.

ANALIZË

2021	» Në gjykatat themelore janë zgjedhur gjithsej 6 (gjashtë) gjyqtarë, përkatësisht: në Gjykatën Themelore Civile Shkup - 3 gjyqtarë dhe 3 gjyqtarë në Gjykatën Themelore Penale Shkup. » Gjithsej 6 kryetarë gjykatash u zgjodhën në: Gjykatën Supreme RMV, Gjykatën Administrative, Gjykatën Themelore Gjevgjeli, Gjykatën Themelore Gostivar, Gjykatën Themelore Dibër dhe Gjykatën Themelore Sveti Nikollë. » Gjithsej 10 gjyqtarë referohen përkohësisht në një gjykatë tjetër për një periudhë maksimale prej një viti, përkatësisht: - 1 gjyqtar nga GjTH Veles në GjTH Negotinë; - 1 gjyqtar nga GjTH Koçani në GjTH Dellçevë; - 1 gjyqtar nga GjTH Veles në GjTH Kavadar; - 1 gjyqtar nga GjTH Tetovë në Gjykatën Themelore Penale Shkup; - 1 gjyqtar nga GjTH Strumicë në GjTH Berovë; - 1 gjyqtar nga GjTH Prilep në GjTH Krushevë; - 1 gjyqtar nga GjTH Shkup në GjTH Kumanovë; - 1 gjyqtar nga GjTH Shkup në GjTH Berovë; - 1 gjyqtar nga GjTH Koçani në GjTH Vinicë; - 1 gjyqtar nga OS Manastir në OS Krushevë; » 1 (një) gjyqtari nga Gjykata Themelore e Negotinës i është bërë vërejtje me shkrim për shkelje të konstatuar disiplinore. » Janë shkarkuar gjithsej 7 (shtatë) gjyqtarë (pesë gjyqtarë për kryerje joprofesionale dhe të pakujdesshme të funksionit gjyqësor dhe dy gjyqtarë për shkelje më të rëndë disiplinore), përkatësisht: - 1 (një) gjyqtar i Gjykatës Themelore Penale Shkup për procedurën e filluar në vitin 2018, - 1 (një) gjyqtar i Gjykatës Supreme të RMV për procedurën e nisur në vitin 2019 - 2 (dy) gjyqtarë të Gjykatës Themelore Penale Shkup për procedurë të filluar në vitin 2020 - 1 (një) gjyqtar i Gjykatës Supreme të RSM-së për procedurën e nisur në vitin 2020 - 2 (dy) gjyqtarë të Gjykatës së Apelit Shtip për procedurë të filluar në vitin 2021. » Gjatë vitit 2021, mbarimi i detyrës së gjyqtarit është përcaktuar për arsye të tjera të parashikuara me ligj, përkatësisht: - Tetë gjyqtarë janë pushuar nga funksioni gjyqësor për shkak të plotësimit të kushteve për pension pleqërie. - Në rastin e katër gjyqtarëve është përcaktuar ndërprerja e funksionit gjyqësor për shkak të vdekjes. - Tetë gjyqtarë janë pushuar nga detyra e tyre gjyqësore me kërkesë të tyre.
------	---

b. KPPRMV

Puna e KPPRMV është ndjekur përmes monitorimit të seancave të KPPRMV. Në drejtim të zbatimit të Planit të Veprimit si pjesë e Strategjisë, është konstatuar se, si edhe në vitin e kaluar, tendenca e KPPRMV vazhdon në faqen e tij të internetit³ për të mos shpallur publikisht vendimet për përzgjedhjen dhe avancimin e prokurorëve publikë, si dhe vendimet e tjera të marra nga ai. Sa i përket mënyrës së zgjedhjes së prokurorëve publikë, vazhdon praktika e zgjedhjes së tyre pa diskutim, gjegjësisht vetëm me votim PRO dhe KUNDËR.

Personeli dhe ripajisja teknike e ndjekur nga sigurimi i kushteve të përshtatshme hapësinore për AGJPP (Masa 2.2.8-1 dhe -2)

³ <http://sjorm.gov.mk/>

Ripajisja e personelit dhe teknikës si dhe sigurimi i kushteve të përshtatshme hapësinore, të përcaktuara në vetë Strategjinë⁴, ka një rëndësi të jashtëzakonshme për përmirësimin e cilësisë së trajnimeve të kryera nga AGJPP. Në Raportin e misionit vlerësues të TAIEK-it⁵, u përcaktua si rekomandim i përgjithshëm nevoja për përmirësimin e kushteve hapësinore të AGJPP-së, në radhë të parë të dhomave të trajnimit, por edhe ripajisjes së personelit dhe rritjes së buxhetit. Nevoja për forcimin e kapaciteteve të AGJPP-së, veçanërisht përmirësimin e buxhetit dhe autonomisë së AGJPP-së, përcaktohet në Planin e Veprimit për realizimin e prioriteteve urgjente të reformës.⁶

Pavarësisht nevojës për sigurimin e kushteve adekuate hapësinore për AGJPP të përcaktuara në Strategji, objekte të tilla ende nuk janë siguruar.

Viti	Numri i punonjësve në AGJPP
2018	17
2019	20
2020	22
2021	23
2022	23

Për sa i përket personelit, në pesë vitet e fundit ka pasur një rritje të lehtë të numrit të punonjësve me afat të caktuar dhe të pacaktuar në AGJPP, por mund të konstatohet se numri është ende larg plotësimit të personelit të AGJPP-së në përputhje me Rregulloren aktuale për sistematizimin e vendeve të punës, e cila parasheh gjithsej 50 vende pune.⁷

Viti	Buxheti i AGJPP në denarë
2018	72.804.000,00
2019	70.283.000,00
2020	75.000.000,00
2021	72.200.000,00
2022	131.793.000,00

Sa i përket buxhetit të miratuar të AGJPP-së, në pesë vitet e fundit vërehet një luhajtje e shumave të miratuara në nivel vjetor, ndërsa në vitin 2022 vihet re një rritje e ndjeshme e buxhetit vjetor të miratuar për shkak të pranimin të gjeneratës së tetë të kandidatëve të AGJPP-së.⁸

4 Strategjia e Reformës në Sektorin e Drejtësisë 2017-2022 me Plan Veprimi, në dispozicion në https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/Strategjia%20i%20akciski%20plan_MK-web.pdf

5 Raport nga misioni vlerësues i TAIEKS për trajnimin e gjyqtarëve dhe prokurorëve publikë në Republikën e Maqedonisë, gjyqtari Lenart Xhohanson dhe gjyqtari Dragomir Jordanov, (i papublikuar)

6 Plani i aktiviteteve për realizimin e prioriteteve reformuese urgjente 2015 (Dokument pune), <https://www.sep.gov.mk/post/?id=862>

7 Të dhënat janë marrë nga burimet e mëposhtme: Raport vjetor për punën e Akademisë së Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë për vitin 2020, <https://jpacademy.gov.mk/wp-content/uploads/2021/05/godishen-izveshtaj-2020.pdf> ; Përgjigje ndaj kërkesës për qasje të lirë në informata publike, 02.02.2022, Akademia për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë; Përgjigje ndaj kërkesës për qasje të lirë në informacione publike, 26.08.2022, Akademia e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë.

8 Të dhënat janë marrë nga burimet e mëposhtme: Analiza funksionale e AGJPP, Nëntor 2019, Qendra për Hulumtime dhe Analiza Ligjore, <https://cpia.mk/wp-content/uploads/2021/10/11.pdf>, f.37; Raport vjetor për punën e Akademisë së Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë për vitin 2020, <https://jpacademy.gov.mk/wp-content/uploads/2021/05/godishen-izveshtaj-2020.pdf>; Buxheti 2021, Ministria e Financave, <https://finance.gov.mk/budget2021/>; Përgjigje ndaj kërkesës për qasje të lirë në informacione publike, 22.08.2022, Akademia e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë.

1. MIRATIMI I NDRYSHIMEVE LIGJORE

A. AFATI KOHOR I MIRATIMIT TË NDRYSHIMEVE

Periodha kohore	Faza e zhvillimit
Nëntor 2017	u formua një grup pune për përgatitjen e ndryshimeve
janar 2018	draft propozim-ndryshimet janë publikuar në ENER
korrik 2018	ndryshimet janë miratuar nga Qeveria dhe janë dorëzuar në Kuvend
gusht 2018	Kuvendi miratoi ndryshimet në Ligjin për AGJPP

Me miratimin e ndryshimeve ligjore më 29 gusht 2018⁹, u tejkalua afati i përcaktuar në Planin e Veprimit të Strategjisë, sipas të cilit këto ndryshime duhej të miratoheshin në janar 2018.

B. TRANSPARENCA DHE GJITHËPËRFSHIRJA E PROCESIT TË MIRATIMIT TË NDRYSHIMEVE

Dy komente lidhur me këto ndryshime janë publikuar në ENER, ndërsa komente për ndryshimet janë dorëzuar edhe nga organizata të shoqërisë civile në Ministrinë e Drejtësisë.¹⁰ Janë pranuar komentet e Institutit për Politikë Evropiane dhe Institutit për të Drejtat e Njeriut dhe Shoqatës Maqedonase të Juristëve të Rinj në lidhje me propozim-ndryshimet. Nuk u organizuan debate publike lidhur me këto ndryshime.

C. QËLLIMI I MIRATIMIT TË NDRYSHIMEVE

Qëllimi i ndryshimeve dhe shtesave në ligj ishte adresimi i disa mospërputhjeve në lidhje me autoritetet drejtuese, si dhe u bënë ndryshime në kriteret e pranimit të kandidatëve në AGJPP.

D. ZBATIMI I LIGJIT PËR AGJPP¹¹

Në nëntor 2018, Natasha Gaber-Damjanovska u zgjodh drejtoreshë e AGJPP-së, ndërsa në prill të vitit 2021, më shumë se dy vjet pas miratimit të ndryshimeve në Ligjin për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për AGJPP¹², u zgjodh gjyqtari Ilir Iseni si zv.drejtor i AGJPP-së¹³. Bordi drejtues i AGJPP, në seancën e mbajtur më datë 14.7.2022, mori vendim për publikimin e shpalljes publike për zgjedhjen e drejtorit të AGJPP.¹⁴ Në seancën e Bordit Drejtues të mbajtur më 30.8.2022, kandidatët e regjistruar në konkursin për zgjedhjen e drejtorit nuk kanë marrë numër të mjaftueshëm votash dhe zgjedhja ka dështuar, për këtë arsye drejtori aktual do ta mbajë detyrën deri në nëntor, deri në përfundimin e mandatit të tij, ndërsa në seancën e ardhshme, Bordi Drejtues do të shpallë shpallje të re për drejtor.¹⁵

9 Gazeta Z. e R.M. Nr: 163/2018 nga 04.09.2018

10 Instituti për Politikë Evropiane, Instituti për të Drejtat e Njeriut, "Komente për propozimin e Ligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Këshillin Gjyqësor të Republikës së Moldavisë dhe Ligjit për Akademinë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë".

11 Gazeta zyrtare. e R.M. nr: 20/2015, 192/2015; 231/2015; 163/2018;

12 Gazeta zyrtare e R.M. Nr: 163/2018 nga 04.09.2018

13 Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut, «Njoftim nga seanca e 369-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 12 Prill 2021» (12 Prill 2021), shorturl.at/jA169.

14 Gazeta zyrtare e i RM.V. Nr: 160/2022 nga 15.07.2022

15 PESË ANËTARËT E KËSHILLIT ADMINISTRATIV TË AKADEMISË PËR GJYQTARË DHE PROKURORË E SHTYNË ZGJEDHJEN E DREJTORIT, NUK THANË PSE NUK VOTONIN KANDIDATËT, gusht, 2022, https://sdk.mk/index.php/makedonija/petmina-chlenovi-na-upravnio-odbor-na-akademijata-za-sudii-i-obviniteli-go-turnaa-izborot-na-direktor-ne-kazhaa-zoshto-ne-glasaat-za-kandidatite/?fbclid=IwAR3P5J7Q_PMjhFVNigh4I92qMoZuJl00AbW4bLTVD_FHXGi7UEFTqygNnhY

Pandemia e shkaktuar nga COVID-19 preku edhe AGJPP. Në këtë drejtim, kandidatët e gjeneratës së VI-të të AGJPP-së për herë të parë ndoqën seancën online që u mbajt në Gjykatën Themelore të Kavadarit.¹⁶ Ky është një hap i rëndësishëm përpara i nxitur nga kushtet e shkaktuara nga pandemia globale, sepse monitorimi online i seancave, nëse do të vihet në dispozicion të publikut për të gjithë qytetarët, do të ndikojë në ngritjen e transparencës dhe besimit të qytetarëve tek gjyqësori. Rrjedhimisht, kjo do të nënkuptonte investim shtesë në pajisje që mundësojnë këtë lloj monitorimi të seancave. Në të njëjtën kohë, pandemia ngadalësoi procesin e përzgjedhjes së kandidatëve të rinj praktikantë për trajnimin fillestar brenda kursantëve të gjeneratës së shtatë dhe të tetë, i cili u zhvillua sipas afatit kohor në vijim:¹⁷

Periodha kohore	Fazat e përzgjedhjes së kandidatëve
maj 2019	shpallje publike për pranimin e 60 kandidatëve të gjeneratës të VII
Qershor 2020	lista përfundimtare e renditjes për pranimin e kandidatëve në trajnimin fillestar për brezin e VII
shtator 2020	shpallje publike për pranimin e 97 kandidatëve për brezin e VIII
Prill 2022	lista përfundimtare e renditjes për pranimin e kandidatëve në trajnimin fillestar për gjeneratën VIII

Kandidatët e rinj të trajnimit fillestar në gjeneratën e tetë filluan të ndjekin trajnimin më 16 maj 2022, pas një pritjeje formale, në të cilën ndër të tjera u konstatua se as gjenerata e tetë e gjyqtarëve dhe prokurorëve nuk do të plotësojë vendet e zbrazura.¹⁸

AGJPP punon vazhdimisht për përmirësimin e cilësisë së trajnimeve dhe prezantimin e temave të nevojshme për trajnim, bazuar në vlerësimet e trajnimeve dhe temave të propozuara të paraqitura nga KGJRMV, KPPRMV, ekspertë dhe organizata joqeveritare.¹⁹ Për sa i përket bashkëpunimit të AGJPP me organe dhe institucione të tjera, AGJPP ka nënshkruar memorandume bashkëpunimi me këto institucione përkatëse, organizata ndërkombëtare dhe joqeveritare:²⁰

Viti i nënshkrimit të memorandumit të bashkëpunimit	Institucionet dhe organizatat me të cilat është nënshkruar një memorandum bashkëpunimi
2020	Enti Shtetëror për Parandalimin e Delikuencës së Fëmijëve (ESHPDF) dhe Oda e Ndërmjetësuesve të RMV-së
2021	- Akademia Gjyqësore e Turqisë - Ministria e Financave – Drejtoria për Policinë Financiare - Këshilli Gjyqësor – Mediatik - Instituti për Politika Evropiane, Oda e Ndërmjetësuesve dhe Federata holandeze e ndërmjetësuesve
2022	- Qendra për trajnime dhe studime gjyqësore (SSR) e Mbretërisë së Holandës - Qendra AIRE

16 <https://jpacademy.gov.mk/kandidatite-od-vi-generacija-na-akademijata-ke-go-sledat-prvoto-onlajn-rochishte-vo-osnov-sud-kavadarci/>

17 Të dhënat janë marrë nga burimet e mëposhtme: Bordi Drejtues i AGJPP, "Shpallje publike për pranim në trajnimin fillestar në Akademinë për gjyqtarë dhe prokurorë publikë "Pavel Shatev" – Shkup"; <https://jpacademy.gov.mk/wp-content/uploads/2020/06/rang-lista-na-slusатели-na-pocetna-obuka-za-7-gener.-1.pdf>; "Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", nr. 230/2020, datë 24.09.2020; Shpallje publike për pranim në trajnimin fillestar në Akademinë për gjyqtarë dhe prokurorë publikë "Pavel Shatev" Shkup; Shpallje e renditjes së të trajnuarve në gjeneratën VIII të kursantëve të trajnimit fillestar në Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publik, Prill 2022, <https://jpacademy.gov.mk/announcements/objavune-rang-lista-na-slusатели-vo-viii-ta-generacija-slusатели-na-pocetna-obuka-vo-akademijata-za-sudii-i-javni-obviniteli/>

18 Akademia përgatit gjyqtarë dhe prokurorë të rinj, maj 2022, <https://alsat.mk/mk/spremaat-novi-sudii-i-obviniteli-nekoi-rod-nini-na-funkcioneri/>

19 Conevska Vangellova dhe Kamberi, Raport në hije për Kapitullin 23 për periudhën prill 2020-shtator 2021, <https://epi.org./20227>

20 Të gjitha memorandumet e bashkëpunimit janë në dispozicion në linkun e mëposhtëm - <https://jpacademy.gov.mk/memorandumi-za-sorabotka/>

2. MIRATIMI I NJË LIGJI TË RI PËR AGJPP

A. KORNIZA KOHORE E PËRGATITJES SË LIGJIT

Periodha kohore	Faza e zhvillimit
shkurt 2019	u formua grup i punës për përgatitjen e ligjit
maj 2019	projektligji është publikuar në ENER
korrik 2019	Projektligji është miratuar nga Qeveria, por është kthyer për rishikim
qershor 2021	Projektligji i ri u miratua nga Qeveria dhe u dërgua në Kuvend

Megjithëse miratimi i ligjit të ri për AGJPP nuk ishte parashikuar drejtpërdrejt si masë në vetë Strategjinë,²¹ dhe as në Planin Strategjik të Ministrisë së Drejtësisë 2020-2022²², ai është i nevojshëm për t'iu përgjigjur rekomandimeve dhe sugjerimeve të përcaktuara në Raportin e Misionit Vlerësues të TAEX për trajnimin e gjyqtarëve dhe prokurorëve publikë për funksionimin dhe punën e ardhshme të AGJPP-së, në një pjesë të masave të përcaktuara në Strategjinë me Plan Veprimi, si dhe për të krijuar një tekst të plotë që rregullon vazhdimisht të gjitha çështjet. Por, për momentin, ligji i ri për AGJPP-në nuk është pritur mirë nga opozita, e cila akuzon për participim të gjyqësorit dhe marrjen e vendimeve gjyqësore me dhunë²³, ndaj mbetet ende në procedurë parlamentare.

B. TRANSPARENCA DHE GJITHËPËRFSHIRJA E PROCESIT TË PËRGATITJES SË LIGJIT

Në shkurt 2019, Ministria e Drejtësisë ngriti një grup pune të përbërë nga përfaqësues të gjyqësorit dhe prokurorisë, përfaqësues të Ministrisë së Drejtësisë, përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile aktive në sektorin e drejtësisë, si dhe drejtori i AGJPP-së, në mënyrë që të punohet për përgatitjen e një teksti të ri ligjor për AGJPP-në.²⁴

Në maj 2019, në ENER u publikua projektpropozimi fillestar i Ligjit për AGJPP, si dhe njoftimi për përgatitjen e ligjit dhe draft raportin për vlerësimin e ndikimit të rregullores.²⁵ Një raport përfundimtar mbi vlerësimin e ndikimit të rregullores nuk u publikua. ENER ka katër komente për projektligjin në vitin 2019. Megjithatë, ky version nuk u miratua nga përbërja e mëparshme parlamentare²⁶ dhe iu kthye Ministrisë së Drejtësisë për rishikim (versioni i ri nuk është publikuar në ENER).

21 Strategjia e Reformës në Sektorin e gjyqësisë 2017-2022 me Plan Veprimi, në dispozicion në https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/Strategjia%20i%20akciski%20plan_MK-web.pdf

22 Plan i Strategjik i Ministrisë së drejtësisë 2020-2022, <https://www.pravda.gov.mk/resursi/12>

23 Nën presionin e Komisionit Parlamentar për Sistemin Politik, VMRO-DPMNE nuk lejon debat për Projektligjin për Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publik, shkurt 2022, <https://telma.com.mk/2022/02/09/%d1%82%d0%b5%d0%bd%d0%b7%d0%b8%d1%87%d0%bd%d0%be-%d0%bd%d0%b0-%d1%81%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d1%81%d0%ba%d0%b0%d1%82%d0%b0-%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%b8%d1%81%d0%b8%d1%98%d0%b0-%d0%b7%d0%b0/>

24 Programi për punën e Akademisë së Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë për vitin 2019, në dispozicion në: <https://jpacademy.gov.mk/wp-content/uploads/2021/04/programa-za-rabota-na-AGJPP-za-2019-pk.pdf>

25 ENER; Projektligji për Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë, https://ener.gov.mk/Default.aspx?artikull=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=52583

26 Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut, "Seanca nr. 123 i Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut" (16 shkurt 2020)

C. QËLLIMI I MIRATIMIT TË LIGJIT TË RI PËR AGJPP-NË

Edhe pse miratimi i një ligji të ri nuk parashikohet shprehimisht si masë në vetë Strategjinë, në projektligjin për AGJPP-në thuhet se *“qëllimi bazë i propozimit të këtij ligji përmbahet si qëllim strategjik në Strategji: unifikimi i praktikës gjyqësore nëpërmjet rritjes së sasisë së trajnimit të gjyqtarëve në AGJPP, kriteret e reja ligjore për përbërjen e organeve drejtuese dhe menaxhuese të AGJPP-së, si dhe ripërcaktimi i mënyrës së kalimit të provimeve pranuese dhe përfundimtare në bazë të matësve dhe kriteret objektive për vlerësimin e njohurive të kandidatëve.”*²⁷ Për më tepër, si arsyetim për miratimin e një teksti krejtësisht të ri në vetë propozim-ligjin, thuhet se më shumë se 80% e dispozitave të ligjit ekzistues për AGJPP-në kanë qenë të ndryshuara.²⁸

Nevoja për miratimin e ligjit të ri për AGJPP-në përcaktohet në raportin e fundit të Komisionit Evropian për RMV.²⁹ Në këtë drejtim, Komisioni Evropian i kushton vëmendje të veçantë miratimit të Ligjit të ri për AGJPP-në, që të respektohen rekomandimet e misionit vlerësues nga viti 2018 dhe që AGJPP të mbetet e vetmja pikë hyrëse në gjyqësor dhe prokurori, dhe të sigurojë një qasje të drejtë dhe transparente ndaj këtyre profesioneve. Megjithatë, ligji mbetet ende në procedurë parlamentare.

Sistemi funksional i probacionit (Masa 2.2.9-1)

Shërbimi i probacionit në RMV është themeluar në kuadër të Ministrisë së Drejtësisë – Drejtoria për Ekzekutimin e Sanksioneve dhe kryen mbikqyrje mbi ekzekutimin e dënimeve pa privim lirie, më saktë mbi masat alternative: dënim me kusht me mbikëqyrje mbrojtëse, punë në dobi të përgjithshme dhe arrest shtëpiak, si dhe mbi ekzekutimin e lirimit me kusht, të lëshuar me vendim të gjykatave. Shërbimi i probacionit mbikëqyr personat e dënuar dhe u ofron atyre mbështetje, ndërsa qëllimi është ruajtja e sigurisë në komunitet duke përmirësuar risocializimin dhe rehabilitimin e personave në probacion, si dhe reduktimi i numrit të të burgosurve.

Zyrat e probacionit funksionojnë në zonën e Gjykatës Themelore Penale Shkup, si dhe në hapësirat e Gjykatave themelore në Tetovë, Prilep, Veles, Strumicë dhe Shtip, Kumanovë, Manastir, Koçan, Ohër, Gjevgjeli dhe Kavadar, Kërçovë dhe Strugë. Sfidat kryesore me të cilat u përball fillimisht ngritja e një sistemi efikas të probacionit ishte numri shumë i vogël i çështjeve, i cili ka filluar të rritet në vitet e fundit (165 në 2019 dhe 276 në 2020). Gjithashtu, ka nevojë për forcimin e kapaciteteve të zyrtarëve të probacionit, gjyqtarëve, si dhe punonjësve në institucionet penale, të cilët punojnë për risocializim. Në vitin 2021, u miratua një Strategji e veçantë për Zhvillimin e Shërbimit të Probacionit (2021-2025), e cila ofron një udhërrëfyes të masave që do të zbatohen në periudhën e ardhshme, të cilat adresojnë sfidat e përmendura më parë.

Gjatë vitit 2022 kanë filluar ndryshimet në Ligjin për probacion, ndërsa njoftimi për fillimin e procesit është publikuar në ENER. Qëllimi i ndryshimeve është tejkalimi i mangësive të përcaktuara nga praktika e mëparshme e shërbimit të probacionit dhe përmirësimi i efektivitetit të sistemit të probacionit dhe mekanizmave mbrojtës që do të pranohen nga komuniteti. Me ndryshimet në ligj do të ketë harmonizim me Ligjin për ekzekutimin e sanksioneve, ndryshime në dispozitat ligjore nga aspekti formal dhe nga aspekti i kompetencës së shërbimit sprovues,

27 Projektligji për Akademinë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë, gjendet në <https://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=543628f3-2109-4bd5-8b99-22d543901888>.

28 Projektligji për Akademinë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë, gjendet në <https://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=543628f3-2109-4bd5-8b99-22d543901888>.

29 North Macedonia Report (Raporti i Maqedonisë së Veriut 2021), gjendet në https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/north-report-2021_en

përcaktimi i rolit dhe mënyrës së veprimit të shërbimi i provës në pjesën e lirit me kusht, si dhe ndryshime në afatet në të cilat duhet të veprojë shërbimi i provës, më konkretisht, rritje e afatit në të cilin do të përgatitet programi individual për trajtimin e personave në provë etj.

Përmirësimi i burimeve njerëzore në sektorin e gjyqësisë (Masa 2.2.11)

Që nga miratimi i Strategjisë, nuk janë ndërmarrë veprime të rëndësishme për përmirësimin e gjendjes me burimet njerëzore në gjyqësi, në drejtim të mundësisë së funksionimit normal të gjykatave dhe institucioneve të tjera gjyqësore. Pavarësisht përpjekjeve të vazhdueshme për zhvillimin e menaxhimit të burimeve njerëzore në autoritetet gjyqësore dhe përpjekjeve për zbatimin e Strategjisë për Zhvillimin e Burimeve Njerëzore dhe Rrjetit Gjyqësor, në vitin 2022 ka pasur një reduktim drastik të burimeve njerëzore në gjyqësor. Përkatësisht, për shkak të mungesës së koordinimit ndërmjet ministrive përkatëse, Ministrisë së Punës dhe Politikës Sociale dhe Ministrisë së Drejtësisë, gjatë ndryshimit të Ligjit për Marrëdhëniet e Punës ("Gazeta Zyrtare e RMV-së" nr. 151/2021) ka pasur një deformim të plotë të burimeve njerëzore, sepse ndryshimi parashikon pensionin e detyrueshëm në moshën 64 vjeç. Ky ndryshim në fakt çoi në pensionimin e 60 gjyqtarëve në vitin 2022 ose 14% të numrit të përgjithshëm të gjyqtarëve në RMV.

Sipas Strategjisë ishte paraparë përgatitja e Ligjit të ri për shërbimin gjyqësor. Për këtë qëllim është formuar një grup pune, i cili deri më tani (shkurt 2021) ka mbajtur vetëm një mbledhje dhe për momentin nuk ka mbledhje të ardhshme të grupit të punës.

- Me strategjinë e re është e nevojshme të vihet theksi në institucionalizimin më të madh të harmonizimit të jurisprudencës së gjykatave të larta. Financat duhet të parashikohen edhe për organizimin e procesit të harmonizimit të praktikës gjyqësore, si me sigurimin e gjyqtarit dhe zyrtarëve gjyqësorë, ashtu edhe për organizimin e takimeve të katër gjykatave të apelit dhe Gjykatës së supreme të RMV-së. Është e nevojshme të krijohet një mekanizëm për harmonizimin e praktikës gjyqësore në gjykatat administrative dhe organet publike në përputhje me doktrinën e LPPA-së dhe LKA-së.
- Ligji i ri për KGJRMV ofron bazën për funksionimin cilësor të KGJRMV, nevojitet përmirësim i mëtejshëm i praktikës duke zbatuar standardet për punë transparente dhe të përgjegjshme jo vetëm ndaj gjyqtarëve por edhe ndaj gjithë publikut.
- Për aktivitetet e AGJPP-së nevojitet mbështetje e duhur buxhetore.
- Nevojitet ripajisje me personel profesional, teknik dhe infrastrukturor i AGJPP-së.
- Është e nevojshme të sigurohen ambiente të reja për AGJPP-në në mënyrë që të mund të kryejë plotësisht kompetencat e veta parësore, përkatësisht të organizojë trajnime në kuadër të trajnimit të vazhdueshëm, si dhe të ketë mundësi të mjaftueshme për të pranuar kandidatë të rinj për trajnim fillestar.
- Është e nevojshme sjellja e Ligjit të ri për AGJPP-në, i cili është në procedurë parlamentare dhe zbatimi i tij i duhur.
- Avancimi i sistemit të prrobacionit dhe i masave të tjera alternative
- Bërja e ndryshimeve në Ligjin për probacion
- Forcimi i kapaciteteve të oficerëve të probacionit, gjyqtarëve, si dhe punonjësve në institucionet ndëshkuese-korrektuese, të cilët punojnë në risocializim.
- Burimet njerëzore janë pika më kritike e gjyqësorit në RMV. Ulja drastike e numrit të gjyqtarëve në vitin 2022 (14% e numrit të përgjithshëm të gjyqtarëve) shkaktoi një deformim të sistemit gjyqësor që do të ketë pasoja të gjera në punën e gjykatave dhe zbatimin e drejtësisë për qytetarët dhe personat juridikë. Është e nevojshme të rishikohet Strategjia për Burime Njerëzore e miratuar nga KGJRMV në vitin 2020 me qëllim që të zhvillohet një model përmes të cilit do të zvogëlohen pasojat e shkaktuara nga Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për marrëdhëniet e punës. Gjithashtu, është e nevojshme që me strategjinë e re të lehtësohet procedura e punësimit në shërbimin gjyqësor duke reduktuar varësinë e gjyqësorit nga Ministria e Financave dhe Ministria e Shoqërisë së Informacionit dhe Administratës.

3. PËRGJEGJËSIA

• PËRGJEGJËSIA E GJYQTARËVE (MASAT 2.3.1, 2.3.2, 2.3.5 DHE 2.3.6)

Prezantimi i dispozitave ligjore mbi bazën dhe procedurën e përgjegjësisë individuale të anëtarëve të KGJRMV

Përkundër faktit se Ligji për KGJRMV³⁰ i vitit 2019 për herë të parë ofron mundësinë që gjyqtarët të paraqesin drejtpërdrejt kërkesë për fillimin e procedurës për përgjegjësi disiplinore të një anëtari të KGJRMV të cilin e kanë zgjedhur, deri më tani asnjë kërkesë nuk është paraqitur për iniciimin e procedurës për përgjegjësi disiplinore të ndonjë anëtari të KGJRMV. Një kërkesë e tillë mund ta paraqesin së paku 20 gjyqtarë ose çdo anëtar i KGJRMV me të drejtë vote, nëse anëtari i KGJRMV:

- » ndikon në pavarësinë e gjyqtarëve dhe ushtron presion në lidhje me vendimmarrjen në raste të caktuara;
- » neglizhon dhe nuk e kryen funksionin e tij në punën e KGJRMV-së;
- » nëse ai refuzon të paraqesë një deklaratë të gjendjes pasurore dhe interesave në përputhje me ligjin ose nëse të dhënat e përfshira në deklaratë janë kryesisht të pavërteta ose
- » ka shkelur rregullat për përjashtim në situatat në të cilat anëtari i KGJRMV ka ditur ose është dashur të dijë për ekzistimin e ndonjëres prej arsyeve për përjashtim të parashikuara në këtë ligj.
- » Anëtari i KGJRMV shkarkohet nga detyra nëse shkelja është kryer:
- » me dashje ose pakujdesi të dukshme për faj të anëtarit të KGJRMV pa qëllime të arsyeshme dhe
- » dëmi ka sjellë pasoja të rënda.

Është shënuar disa herë në raportet e Blueprint- grupit, por duhet përmendur edhe një herë se për një anëtar aktual të KGJRMV, përfaqësues i njësisë së apelit Gostivar, Prokuroria për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit ka paraqitur aktakuzë si i akuzuari i parë së bashku me 6 persona të tjerë për privatizim të paligjshëm të tokës në Tetovë. Në dhjetor 2019, KGJRMV ia hoqi imunitetin gjyqësor dhe ndërkohë, përkundër faktit se gjykata e pranoi akuzën dhe filloi procedurën gjyqësore, KGJRMV nuk kishte nisur procedurë për largimin e tij të përkohshëm nga pozita e anëtarit KGJRMV, i cili ishte një hap i mirë për të rikthyer besimin e qytetarëve në një gjyqësi të paanshme dhe të pavarur.

Ndërkohë, për shkak të plotësimit të kushteve për pension pleqërie, anëtari i KGJRMV, për të cilin po zhvillohet procedimi penal, është shkarkuar nga pozita e gjyqtarit, por edhe nga pozita e anëtarit të KGJRMV.

Forcimi i përgjegjësisë disiplinore të gjyqtarit duke specifikuar qartë arsyet për shkarkimin e gjyqtarit me përcaktim vetëm të shkeljeve më të rënda disiplinore si arsye për shkarkim; Të dhënat sasiore të tilla si përqindja e vendimeve të ndryshuara ose të anuluar duhet të jenë bazë për llogaridhënien e gjyqtarit, por jo bazë për shkarkimin e një gjyqtari

³⁰ Nenet 34 dhe 35 të LKGJRMV ("Gazeta Zyrtare e RMV-së" nr. 102/2019).

Ndryshimet në Ligjin për Gjykatat³¹ ripërcaktuan arsyet për shkarkimin e gjyqtarit, duke specifikuar më konkretisht se çfarë konsiderohet shkelje disiplinore më e rëndë që e bën atë të papërshtatshëm për të kryer funksionin gjyqësor, si dhe kryerjen joprofesionale dhe të pakujdesshme të funksionit gjyqësor, duke përcaktuar qartë kushtet për shqiptimin e masës disiplinore në bazë të shkeljes së kryer disiplinore. Në këtë mënyrë gjyqtarëve iu dha më shumë siguri për arsyet dhe kushtet në të cilat mund t'u shqiptohet masa disiplinore ose mund të shkarkohen. Numri i gjyqtarëve të shkarkuar gjatë viteve 2018-2021 jepet në tabelën e mësipërme.

Shfuqizimi i Ligjit për Këshillin për vërtetimin e fakteve dhe ngritjen e procedurës për përcaktimin e përgjegjësisë për gjyqtarin dhe ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për KGJRMV në drejtim të kthimit të autoritetit për ngritjen dhe udhëheqjen e procedurës disiplinore.

Ligji për Këshillin për vërtetimin e fakteve dhe ngritjen e procedurës për përcaktimin e përgjegjësisë për gjyqtarin dhe ndryshimin e tij u shfuqizua në janar të vitit 2018, kështu që përgjegjësia e përgjithshme për përgjegjësinë e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave, si edhe më parë, i kaloi KGJRMV-së, me respektim të rekomandimeve të Komisionit të Venecias dhe organizatave joqeveritare për formimin e një komisioni që do të kryejë procedurën për përcaktimin e përgjegjësisë.

Përfshirja e Shoqatës së Gjyqtarëve dhe Shoqatës së Prokurorëve Publikë në monitorimin e procedurave të vendimmarrjes për përgjegjësinë disiplinore përmes amendamenteve ligjore të KGJRMV-së.

Përfshirja e Shoqatës së Gjyqtarëve të RMV-së në monitorimin e procedurave të vendimmarrjes për përgjegjësinë disiplinore parashikohet në Ligjin për KGJRMV, me qëllim të sigurimit të transparencës më të madhe në zhvillimin e procedurës për përgjegjësinë e gjyqtarit/kryetarit të gjykatës, dhe me kërkesë të gjyqtarit apo kryetarit të gjykatës për të cilën është iniciuar procedura. Kjo procedurë është e natyrës konfidenciale, zhvillohet pa praninë e publikut dhe në respekt të reputacionit dhe dinjitetit të gjyqtarit apo kryetarit të gjykatës, por lejohet prania e publikut kur këtë e kërkon gjyqtari/kryetari në gjykatë ndaj të cilit zhvillohet procedura.

Përgjegjësia e prokurorëve publikë (Masat 2.3.3 dhe 2.3.5)

Sa i përket përgjegjësisë së prokurorëve publikë, duhet theksuar se me rastin e vendosjes për një rast të caktuar disiplinor, KPPRMV paraprakisht me vendim e përjashton publikun nga ajo, kështu që për ato arsye nuk ka mundësi të monitorohet e gjithë procedura. KPPRMV në periudhën e fundit ka shkarkuar një prokuror publik nga Prokuroria Themelore Publike në Tetovë, për shkak të shkeljes së rëndë disiplinore.

³¹ Ligji për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Gjykatat ("Gazeta Zyrtare e RMV-së" Nr. 96/2019)

Rekomandime

- Ligjvënësi, me rastin e hartimit të ndryshimeve dhe shtesave në Ligjin për KGJRMV, duhet të parashikojë afate për procedimin me përgjegjësi disiplinore të anëtarit të KGJRMV, në mënyrë që të mos lihen hapësira për praktika të mundshme korruptive, ndikim mbi anëtarët e KGJRMV apo shfaqjen e konfliktit të interesave në kundërshtim me dispozitat e ligjit. Zbrazëtira të tilla boshe gjenden në nenin 32, i cili i referohet largimit të përkohshëm nga ushtrimi i funksionit të anëtarit të KGJRMV, si dhe në nenin 35 për paraqitjen e kërkesës për fillimin e procedimit disiplinor për një anëtar të KGJRMV.
- Masa që ka të bëjë me forcimin e kapaciteteve të organeve të etikës gjyqësore sipas Ligjit për KGJRMV, është e nevojshme që të reflektohet në strategjinë e re dhe të parashikohen trajnime të detyrueshme për etikën gjyqësore për të gjithë gjyqtarët në përputhje me parimet ndërkombëtare.

4. EFIKASITETI

Monitorimi i efikasitetit të gjyqësisë (Masa 2.4.1)

Kjo masë lidhet drejtpërdrejt me zbatimin e Ligjit për KGJRMV ("Gazeta Zyrtare e RMV-së" nr. 102, datë 22.5.2019). Neni 103 i ligjit parashikon që në kuadër të KGJRMV krijohet një Qendër për Teknologjinë e Informacionit dhe Komunikimit, Analitikë dhe Statistikë, përgjegjësi e së cilës është të mbajë bazën e të dhënave për dosjet elektronike të gjyqtarëve, listat e kandidatëve për zgjedhjen e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave, vlerësimin e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave dhe bazën e të dhënave për veprimet financiare dhe materiale të përdoruesve individualë të buxhetit të gjykatave, si dhe mbajtjen e një baze të dhënash të preplikaur për Sistemin Informativ të Gjykatave, i cili ndodhet në Gjykatën Supreme të RMV-së. Kjo masë nuk është zbatuar duke pasur parasysh se KGJRMV nuk ka krijuar një qendër funksionale, por ka siguruar vetëm kushte hapësinore përmes vendosjes në përdorim të një pjese të hapësirës në të cilën punon. Në buxhetin e vitit 2022 nuk janë paraparë mjete për këto investime kapitale në kuadër të buxhetit të gjyqësorit.

Përmirësimi i kapaciteteve të shërbimit gjyqësor dhe të prokurorisë publike (2.4.4)

Sipas Strategjisë dhe Planit të Veprimit, përmirësimi i kapaciteteve të shërbimit gjyqësor dhe prokurorial duhet të bëhet duke harmonizuar ligjet që prekin shërbimin gjyqësor dhe prokurorial me Ligjin për të punësuarit në sektorin publik dhe Ligjin për zyrtarët administrativë.

Gjegjësisht, me ndryshimet e propozuara në Ligjin për Shërbimin Gjyqësor,³² barazia e punonjësve në sektorin privat dhe publik arrihet duke vendosur të njëjtën masë të pagës minimale ligjore dhe duke harmonizuar gradualisht pagat e tjera të zyrtarëve gjyqësorë në të gjitha nivelet, si dhe siguri i vazhdimësisë së ndryshimeve të pagave në administratën gjyqësore në raport me pagën minimale në nivel shtetëror, si synim afatgjatë. Në kuadër të harmonizimit të Ligjit për Shërbimin Gjyqësor me Ligjin për Pagën Minimale në RMV, pagat e punonjësve në shërbimin gjyqësor po rriten edhe për 15%.

Përmirësimi i kapaciteteve të shërbimit të prokurorisë publike synon harmonizimin e Ligjit për Shërbimin Prokurorial Publik me Ligjin për të punësuarit në sektorin publik dhe Ligjin për nëpunësit administrativë për faktin se në vendimin aktual ligjor ka pasaktësi në mënyrën e përcaktimit dhe pagesës së shtesave të pagave për zyrtarët e prokurorisë publike. Projektligji për ndryshimin e Ligjit për Prokurorinë Publike përcakton të njëjtën masë të pagës minimale ligjore dhe harmonizimin gradual të pagave të tjera të zyrtarëve të prokurorisë publike të të gjitha niveleve, si dhe sigurinë e vazhdimësisë së ndryshimeve të pagave në administratën e prokurorisë publike në raport me pagën minimale në nivel shtetëror.³³

³² Projektligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për shërbimin gjyqësor i publikuar në ENER më 05.12.2018, https://ener.gov.mk/default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=50175

³³ Propozim ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Prokurorinë Publike i publikuar në ENER më 05.12.2018 https://ener.gov.mk/default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=50176

Megjithatë, ligjet e propozuara për ndryshimin e Ligjit për Shërbimin Gjyqësor dhe Ligjit për Prokurorinë Publike me procedurë të shkurtuar ende nuk janë miratuar, përkundër faktit se afatet e parashikuara në Planin e Veprimit dhe Strategjinë janë tejkaluar prej kohësh. Kuvendi i RMV-së më 27 korrik 2022 miratoi këto projektligje, të cilat u shqyrtuan të nesërmen në seancën e Komisionit Ligjvënës, ku pritet që të hidhen në votim në seancë plenare.

Rekomandime

- Me strategjinë e re është e nevojshme të parashikohen hapa afatshkurtra për ngritjen e një Qendre për Teknologjinë e Informacionit dhe Komunikimit, Analizë dhe Statistika në kuadër të KGJRMV, e cila do të nisë procesin e mbajtjes uniforme të statistikave dhe përpunimit të të gjitha të dhënave relevante që dalin nga puna e gjykatave.
- Është i nevojshëm rishikimi i plotë i Ligjit për Shërbimin Gjyqësor në mënyrë që të harmonizohet me Ligjin për të punësuarit në Sektorin Publik dhe Ligjin për Zyrtarët Administrativë, duke marrë të gjitha rekomandimet nga Shoqata për Administratë Gjyqësore në mënyrë që ndryshimet ligjore të korrespondojnë me nevojat e shërbimit gjyqësor.

5. TRANSPARENCA

• TRANSPARENCA E KGJRMV (MASAT 2.5.1 – 2.5.4)

Vendosja e kriterëve, rregullave dhe procedurave të qarta për publikun në mbledhjet e KGJRMV

Sipas planit të vendosur të veprimit, kjo masë është përmbushur zyrtarisht me miratimin e Ligjit të ri për KGJRMV në maj 2019. Në të janë përmirësuar kriteret dhe procedurat për publikun e seancave.

Me Ligjin e ri për KGJRMV, është siguruar transparencë dhe llogaridhënie më e madhe e punës së KGJRMV-së, duke theksuar saktë rastet kur KGJRMV është e detyruar të publikojë në ueb faqen e saj një pjesë të aktiviteteve të realizuara. Kështu, transparencja e punës së KGJRMV arrihet përmes seancave të hapura dhe publike dhe shpalljeve në ueb-faqe. Respektohet detyrimi ligjor për publikimin e procesverbaleve të mbledhjeve të KSSH-së dhe procesverbalet, të cilat janë të detajuara, publikohen pas miratimit të tyre. Në drejtim të transparencës më të madhe publikohen listat e kandidatëve me emrat e gjyqtarëve që janë kandidatë për zgjedhjen e anëtarëve në KGJRMV nga radhët e gjyqtarëve.

Janë të qarta kriteret dhe procedurat për publikun në mbledhjet e KGJRMV-së, të përcaktuara në ligj dhe në Rregulloren e Punës së KGJRMV-së. Gjatë kësaj periudhe të zbatimit të Strategjisë, anëtarët e KGJRMV-së si dhe punonjësit përgjegjës për marrëdhëniet me publikun iu nënshtruan trajnimeve dhe u miratuan dokumente strategjike të cilat dhanë bazën për një KGJRMV transparente, por mungesa e mbështetjes teknike dhe mungesa e nisma proaktive nga ana e KGJRMV-së çon në faktin se edhe disa detyrime ligjore nuk janë zbatuar plotësisht.

Obligimi për një mënyrë transparente të përzgjedhjes së anëtarëve në KGJRMV sigurohet nga fakti se Komisioni për zbatimin e përzgjedhjes së anëtarëve të KGJRMV nga radhët e gjyqtarëve përbëhet nga përfaqësues të Shoqatës së Gjyqtarëve dhe përfaqësues të shoqatave të qytetarëve. Por pjesa e detyrimit që parashikon që Komisioni të sigurojë transparencë përmes faqes së internetit të KGJRMV, në mënyrë që publiku të mund të ndjekë drejtpërdrejt përmblidhjen e rezultateve të zgjedhjeve dhe në rast se nuk mund të sigurojë transmetim të drejtpërdrejtë për arsye teknike, është i detyruar të sigurojë regjistrimin dhe më së voni të nesërmen ta vendosë në ueb faqe, KGJRMV nuk e ka përmbushur këtë detyrim për shkak të mungesës së mundësisë teknike në ueb faqen e KGJRMV për transmetim të drejtpërdrejtë, pa gjetur mënyra alternative si YouTube ose lloje të tjera lidhjesh për transmetim të drejtpërdrejtë.

Shpallja publike e të gjitha vendimeve për përzgjedhjen, ngritjen në detyrë dhe shkarkimin e gjyqtarëve dhe prokurorëve publikë, si dhe vendimet për përcaktimin e përgjegjësisë disiplinore, duke respektuar dispozitat ligjore për konfidencialitetin e të dhënave nga KGJRMV dhe KPPRMV.

Ndryshim pozitiv në mënyrën e punës së KGJRMV pas miratimit të ligjit të ri është mënyra e raportimit për zgjedhjen, avancimin dhe shkarkimin e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave, si dhe vendimet për përcaktimin e përgjegjësisë disiplinore. Në këtë kuadër, duhet përmendur në mënyrë të veçantë vendimet për shkarkimin e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave. Gjegjësisht, procedura për përcaktimin e përgjegjësisë së gjyqtarëve nuk është e hapur për publikun dhe ka

ANALIZË

natyrë konfidenciale. Kësaj gjëje i duhet shumë kohë, por edhe pas vendimit për shkarkimin e gjyqtarit apo kryetarit të gjykatës, KGJRMV nuk publikon gjithçka deri në përfundimin procesit, për shkak të së drejtës së ankimit dhe prezumimit të pafajësisë. Kjo mund të zgjasë për një kohë të gjatë, gjë që hap mundësinë e përhapjes së informacionit të rremë në publik për arsyet e përgjegjësisë disiplinore ose shkarkimin e një gjyqtari ose kryetari të gjykatës. Procedurat për shkarkimin e gjyqtarit apo kryetarit të një gjykate, të cilat janë nisur sipas vendimeve të reja ligjore, zhvillohen dukshëm më shpejt dhe vetë procedura zgjat më pak, kështu që mund të thuhet se në vitin e fundit, KGJRMV tregon më shumë efikasitet në drejtim të kryerjes së këtyre procedurave.

Formimi i njësive të specializuara organizative për menaxhimin e sistemit për mbledhjen, përpunimin dhe analizën e të dhënave statistikore për punën e gjykatave dhe prokurorive publike në KGJRMV dhe KPPRMV.

Departamenti për analitikë në kuadër të KGJRMV është themeluar menjëherë pas miratimit të ligjit të ri për KGJRMV, për shkak të vështirësive në marrjen e pëlqimit për punësim të ri të kuadrit përkatës profesional, kështu që KGJRMV ka rishpërndarë një pjesë të punëtorëve që e kryejnë këtë obligim. Vetëm në gjysmën e parë të vitit 2022 u publikua njoftimi për punësim të profilit të përshtatshëm dhe forcimin e kapaciteteve njerëzore të këtij departamenti.

Përgatitja e Metodologjive për formularët uniformë për raportet vjetore.

Me Ligjin e ri për KGJRMV, është paraparë përmbajtja e Programit Vjetor të Punës së KGJRMV³⁴ me listim tatimor të të gjithë parametrave që duhet të përmbajë. Prandaj, me ligj është përcaktuar përmbajtja e raportit vjetor për punën e KGJRMV-së, si dhe është paraparë edhe afati për miratimin e Raportit Vjetor për Punën e KGJRMV³⁵. Forma e raportit është përcaktuar nga Komisioni për sistem politik dhe marrëdhënie ndërmjet bashkësive të Kuvendit të RMV-së³⁶ për shkak të nevojës për standardizimin e raporteve të organeve dhe institucioneve që kanë bazë ligjore për të dorëzuar raporte në Kuvendin e RMV-së. KGJRMV respekton këtë detyrim dhe prej vitesh përdor një formular uniform për raportim.

Rishikimi i Metodologjisë për statistikën gjyqësore lidhur me formën e raporteve vjetore të punës

Dhe kjo masë mund të konsiderohet e përmbushur, sepse KGJRMV ka krijuar tashmë një praktikë të raporteve uniforme për punën e gjykatave për një kohë të gjatë. Është një formular i standardizuar në të cilin plotësohen të dhënat që merren parasysh si kriter për përditësimin e gjykatave. Raportet për punën e gjykatave përgatiten çdo tremujor, miratohen nga KGJRMV dhe në bazë të këtyre raporteve monitoron dinamikën e punës së gjykatave dhe gjykatësve dhe konstaton nëse ato janë të përditësuara apo jo. Përgatitet edhe një raport vjetor për punën e gjykatave, të cilin KGJRMV e miraton dhe është bazë për përgatitjen e Raportit Vjetor për punën e KGJRMV. Por pavarësisht kësaj, ndodh që shifrat për rastet e deklaruar në raportet e gjykatave të mos përkojnë me shifrat që disponon KGJRMV. Përkatësisht, gjatë shqyrtimit dhe miratimit të raporteve tremujore për punën e gjykatave, KGJRMV përgatit raportet në bazë të raportit tremujor që merr nga gjykata dhe të dhënave që merr nga AKMIS-i. Ndodh që këto të dhëna të mos përputhen gjithmonë dhe problemi qëndron në mënyrën se si gjykatat i regjistrojnë çështjet,

³⁴ Neni 37 i LKGJRMV ("Gazeta Zyrtare e RMV-së" nr. 102/2019)

³⁵ Neni 37 i LKGJRMV ("Gazeta Zyrtare e RMV-së" nr. 102/2019)

³⁶ Seanca e njëmbëdhjetë e Komisionit për sistem politik dhe marrëdhënie ndërmjet bashkësive të Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut e mbajtur më 17 nëntor 2017

siç janë rastet e vjetruara, çështjet e trajtuara nga kryetari i gjykatës e të tjera. Ky problem është i natyrës teknike, por ka vite që vazhdon dhe do të tejkalohet me përmirësimin e AKMIS-it dhe plotësimin më të kujdesshëm të raporteve nga gjykatat.

Transparenca e KPPRMV (Masat 2.5.1 – 2.5.4)

KPPRMV publikon menjëherë datat e seancave në faqen e saj të internetit. Sa i përket procesverbaleve të seancave, ato janë publikuar pjesërisht. Në pjesën e komunikimit me publikun, u konstatua se KPPRMV në periudhën e kaluar ka emëruar një person për marrëdhënie me publikun, por të dhënat ku mund të kontaktohet ai person nuk publikohen në ueb faqen e KPPRMV.

Raportet vjetore të KPPRMV janë të shpallura publikisht dhe lehtësisht të aksesueshme në faqen e tyre, por ajo që është shqetësuese është publikimi jo transparent i buxhetit të KPPRMV. Të dhënat e fundit të publikuara për operacionet financiare të KPPRMV janë për vitin 2017.

Për sa i përket funksionimit transparent, duhet theksuar se pas përfundimit të seancave të KPPRMV në të cilat merren vendime për çështje që janë me interes të publikut dhe gazetarëve, kryetari i KPPRMV jep përgjigje dhe deklarata për sqarimin e vendimeve që i ka marrë KPPRMV.

Rekomandime

- Me Ligjin e ri për KGJRMV, është krijuar një bazë e mirë për sigurimin e transparencës së KGJRMV. Në të njëjtën kohë, KGJRMV ka vendosur procedura dhe strategji formale komunikimi, të cilat duhet të zbatohen siç duhet, duke respektuar parimet e profesionalizmit, shpejtësisë, konstruktivitetit, përkushtimit, të cilat janë një nga mënyrat për të rikthyer besimin në gjyqësor. Transparenca proaktive dhe thelbësore e punës së KGJRMV përmes publikimit të rregullt të vendimeve, procesverbaleve dhe të gjitha akteve të kryera sipas fushëveprimit të tij nuk duhet të kushtëzohet gjithmonë me afate të përcaktuara me ligj.
- Në lidhje me punën e KPPRMV, është e nevojshme të forcohet funksionimi transparent në publikimin e vendimeve dhe procesverbaleve të seancave të KPPRMV, si dhe të ofrohen arsye të hollësishme dhe specifike për përzgjedhjen e kandidatëve më të përshtatshëm për prokuror publikë, ose për avancimin në karrierë të prokurorëve publikë.
- Është veçanërisht e rëndësishme të punohet në rritjen e llogaridhënies për operacionet financiare të KPPRMV përmes publikimit të rregullt dhe në kohë të raporteve financiare vjetore të KPPRMV.

6. QASJA NË DREJTËSI

Ligji për Avokaturë (2.6.2.3)

Strategjia parasheh edhe ndryshime në Ligjin për Avokaturë.³⁷ Për zbatimin e kësaj mase, në nëntor 2019, Ministria e Drejtësisë krijoi një grup pune në të cilin përveç Ministrisë së Drejtësisë, u përfshinë dhe përfaqësues nga: Oda e Avokatëve të RMV-së, gjyqësori, prokuroria publike, noteri dhe sektori civil. Grupi punues filloi punën për ndryshimet një vit më vonë.

Objektivat kryesorë të ndryshimeve, sipas Ministrisë së Drejtësisë, janë:

- » krijimi i bazës ligjore për futjen e trajnimit të detyrueshëm fillestar dhe të vazhdueshëm (të përhershëm) për avokatët; dhe
- » për të parandaluar regjistrimin në Drejtorinë e avokatëve të personave të cilëve u është ndërprerë pozita e gjyqtarëve, prokurorëve publikë dhe të tjerëve që janë të zgjedhur dhe të emëruar në funksione publike me vendim të formës së prerë në një procedurë gjyqësore, disiplinore ose procedurë tjetër që përcakton përgjegjësinë në kryerjen e funksionit të tyre.

Megjithatë, procesi i ndryshimeve nuk përjashtoi ndërhyrje të tjera në tekstin ligjor që nuk kanë për qëllim arritjen e qëllimeve të Strategjisë. Gjatë muajit nëntor dhe dhjetor 2020 janë mbajtur disa takime në të cilat janë specifikuar propozimet për dispozita që përfshijnë qëllimet e amendamenteve, si dhe janë bërë ndërhyrje shtesë në drejtim të përmirësimit tekstual dhe nomoteknik të tekstit të Ligjit, si dhe specifikimi i disa afateve në të cilat duhet të ndërmerren veprime të caktuara. Grupi i punës ka vazhduar punën në vitin 2021. Në korrik 2021, teksti u miratua nga Qeveria dhe u dërgua në Kuvend për vendimmarrje, ku është në fazën e leximit të parë.³⁸

Ligji për Ndërmjetësim (2.6.5.2)

A. KORNIZA KOHORE E MIRATIMIT TË LIGJIT

Periodha kohore	Faza e zhvillimit
Nëntor 2020	u formua grupi i punës për përgatitjen e ligjit
Qershor 2021	Projektligji është miratuar nga Qeveria dhe është dorëzuar në Kuvend
Dhjetor 2021	Kuvendi miratoi Ligjin e ri për Ndërmjetësim
Janar 2022	Ligji i ri për Ndërmjetësimin ka hyrë në fuqi

³⁷ Masa 2.2.5-1 e Strategjisë.

³⁸ <https://www.sobranie.mk/detali-na-materijal.nspx?param=b5dc5a0a-0881-4e9e-9b83-aea268d99c7d>

Në Planin Strategjik të Ministrisë së Drejtësisë 2020-2022³⁹ ishin paraparë vetëm ndryshime në Ligjin ekzistues për Ndërmjetësim, për dallim nga Strategjia⁴⁰ ku ishte paraparë miratimi i Ligjit të ri për Ndërmjetësim. Por, me miratimin e Ligjit të ri për Ndërmjetësimin⁴¹ në dhjetor të vitit 2021, u tejkalua afati i përcaktuar në Planin e Veprimit të Strategjisë, sipas të cilit ky ligj duhej të ishte miratuar në qershor të vitit 2019.

B. TRANSPARENCA DHE GJITHËPËRFSHIRJA E PROCESIT LIGJBËRËS

Projektligji i ri për ndërmjetësimin u përgatit nga një grup pune⁴² i formuar në Ministrinë e Drejtësisë, ku përfshiheshin drejtori i AGJPP-së, përfaqësues i sektorit joqeveritar, përfaqësues nga Oda e Ndërmjetësuesve, përfshirë edhe atë kryetarin e Odës. Projektligji i ri për ndërmjetësim nuk është publikuar në ENER, kështu që raporti për VNRR dhe të gjitha komentet e publikuara në ENER i referohen ligjit të propozuar të publikuar në vitin 2018. Megjithatë, propozime për projektligjin janë dorëzuar nga palë të ndryshme në Ministrinë e Drejtësisë dhe janë konsultuar me grupin punues.

Edhe pse Strategjia parasheh dëgjim publik për ligjin e ri për ndërmjetësim, ai nuk u organizua.

C. QËLLIMI I MIRATIMIT TË LIGJIT

Ligji i ri për Ndërmjetësimin është në drejtim të përmbushjes së qëllimeve për të cilat është miratuar, gjegjësisht rishikohet provimi për ndërmjetësues dhe futet një risi në lidhje me mënyrën e dhënies së provimit për ndërmjetës para komisionit, i cili do të ndikojë në krijimin e kuadrove cilësore, profesionale dhe të trajnuara që do të kryejnë me sukses punën në fushën e ndërmjetësimit. Më tej, parashikohet edhe mundësia e fillimit të procedurës së ndërmjetësimit në mënyrë elektronike. Për të tejkaluar problemin e dyfishimit të të dhënave që disponon Ministria e Drejtësisë dhe Bordi i Ndërmjetësimit, është vendosur futja e detyrueshme e të gjitha kërkesave të pranuar për ndërmjetësim në Regjistrin Elektronik. Me këtë, regjistri i prezantuar nga Ministria e Drejtësisë në gusht 2020 bëhet i detyrueshëm. Me ligj rregullohen më nga afër funksionimi dhe kompetencat e organit përgjegjës për sigurimin, monitorimin dhe vlerësimin e cilësisë së punës së ndërmjetësimit, pra krijohet një Këshill Kombëtar i Ndërmjetësimit, i përbërë nga një Koordinator Kombëtar i Ndërmjetësimit, katër anëtarë dhe një sekretar. Megjithatë, perioda e zbatimit është ende e shkurtër dhe duhet kohë për të parë nëse do të përmbushen qëllimet për të cilat është miratuar ligji.

39 Plan i Strategjik i Ministrisë së Drejtësisë 2020-2022, <https://www.pravda.gov.mk/resursi/12>

40 Strategjia e Reformës në Sektorin e Drejtësisë 2017-2022 me Plan Veprimi, në dispozicion në https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/Strategjia%20i%20akciski%20plan_MK-web.pdf

41 Ligji për Ndërmjetësim, Gazeta Z. e RMV-së. nr. 294/2021 nga 27.12.2021 <https://www.slvesnik.com.mk/Issues/347ca6fd31344c17b804dab7b326c226.pdf>

42 Grupi i punës rafinoi versionin e projektligjit për ndërmjetësim që ishte përgatitur nga grupi i mëparshëm i punës në vitin 2018 dhe i cili nuk ishte miratuar nga përbërja e mëparshme parlamentare.

D. ZBATIMI I LIGJIT TË NDËRMJETËSIMIT⁴³

Në prill të vitit 2022, në bazë të Ligjit të ri për Ndërmjetësim, u miratuan dhe u publikuan këto akte nënligjore:

- » Rregullore për kriteret më të afërta, mënyrën e subvencionimit, pagesën, formularin për shpërblimin e arkëtuar, shpenzimet e ndërmjetësuesit, formularin e kërkesës për subvencionim dhe dokumentacionin e nevojshëm që dorëzohet krahas kërkesës për subvencionimin e një pjese të kostove të ndërmjetësit,⁴⁴
- » Rregullore për mënyrën e mbikëqyrjes së punës së Odës së Ndërmjetësuesve të RMV,⁴⁵
- » Rregullore për përmbajtjen e Regjistrit të kërkesave të pranura për ndërmjetësim dhe mënyrën e regjistrimit të kërkesave të pranura për ndërmjetësim⁴⁶ dhe
- » Rregullore për Programin për dhënien e provimit për ndërmjetës, mënyrën e organizimit dhe dhënies së provimit, mënyrën e zhvillimit të provimit, si dhe formën dhe përmbajtjen e certifikatës së dhënies së provimit.⁴⁷
- » Në fund të gushtit 2022, në bazë të Ligjit për Ndërmjetësimin, Ministri i Drejtësisë miratoi Tarifën për ndërmjetësuesit, e cila përcakton dhënien dhe kompensimin e shpenzimeve të ndërmjetësuesve për veprimet e kryera në procedurën e ndërmjetësit, të regjistruara në Regjistrin e kërkesave të pranura për ndërmjetësim.⁴⁸

Në seancën e 54-të të Qeverisë së RMV-së, nënkryetarja e Odës Ekonomike të RMV-së dhe kryetarja e Asociacionit për Ndërmjetësim pranë Odës, Dr. Jelisaveta Georgieva Jovevska u emërua Koordinatorë e parë nacionale për ndërmjetësim.⁴⁹

Në gjysmën e dytë të korrikut, Qeveria e RMV-së publikoi një Njoftim Publik për shprehjen e interesit për pjesëmarrje në Këshillin Kombëtar të Ndërmjetësit, me afat për aplikim deri më 5 gusht.⁵⁰ Në seancën e mbajtur më 06.09.2022, Qeveria e RMV-së miratoi Vendim, me të cilin anëtarë të Këshillit Nacional të Ndërmjetësit emërohen:

- Ljupço Sotirovski,
- Ivana Talevska-Trendafillova,
- Zoran Petkoviq-Bakli dhe
- Milazim Mustafa,

dhe Sekretar i Këshillit Kombëtar për Ndërmjetësim nga radhët e zyrtarëve administrativë në administratën shtetërore emërohet Vasko Nellovski nga Ministria e Drejtësisë.⁵¹

Duhet pritur për të parë se si do të funksionojë ky sistem dhe nevojiten përmirësime të mëtejshme në sistem për të arritur cilësinë, mundësisht për të bërë ndryshime në kuadrin ligjor dhe në regjistrë, si dhe lidhje me rrjetet ndërkombëtare të ndërmjetësit, për të shkëmbyer të praktikat dhe përvojat e mira.

43 Ligji për Ndërmjetësim, Gazeta Z. e RMV-së. nr: 294/2021 nga 27.12.2021

44 Gazeta Z. e RMV-së. Nr: 91/2022 nga 12.04.2022

45 Gazeta Z. e RMV-së. Nr: 100/2022 nga 26.04.2022

46 Gazeta Z. e RMV-së. Nr: 100/2022 nga 26.04.2022

47 Gazeta Z. e RMV-së. Nr: 101/2022 nga 27.04.2022

48 Gazeta Z. e RMV-së. nr: 194/2022 nga 05.09.2022

49 DR JELISAVETA GEORGIEVA JOVEVSKA EMËROHET NGA QEVERIA E RMV-SË PËR KORRINATORE NACIONALE PËR NDËRMJETËSIM, korrik 2022, <https://www.mchamber.mk/Default.aspx?mId=3&lng=1&evId=90305>

50 Shpallje publike për shprehje të interesit për pjesëmarrje në Këshillin nacional për ndërmjetësim, Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 20.07.2022, <https://vlada.mk/nyja/29660>

51 Gazeta Z. e RMV-së. nr: 201/2022 nga 15.09.2022

LNJF (2.6.1)

LNJF u miratua në maj 2019 dhe hyri në fuqi më 1 tetor 2019. Ligji parashikonte risi që pritej të ndikonin pozitivisht në promovimin e të drejtës së personave fizik për qasje në drejtësi dhe mbrojtje të drejtë gjyqësore.

Gjatë vitit 2021 u intensifikua aplikimi i LNJF-së, i cili bëri të mundur evidentimin e problemeve dhe sfidave të caktuara në zbatimin e tij. Zyrtarët e autorizuar në zyrat rajonale të Ministrisë kanë vështirësi në përcaktimin e legjitimitetit të një çështjeje ligjore, ndërkohë që dhënia e këshillave ligjore kërkon shumë kohë dhe kërkon njohuri dhe trajnim të mirë në legjislacion në disa fusha, veçanërisht në mbrojtjen sociale dhe të fëmijëve, dhunën në familje dhe me bazë gjinore dhe drejtësi për fëmijët. Procedura e PBB-së në procedurat e azilkërkesve nuk është plotësisht funksionale.

Ligji është kufizues sa i përket aksesit në ndihmë juridike dhe përjashtimit nga shpenzimet në procedurën para noterit dhe përmbauesit me çka një pjesë e konsiderueshme e problemeve juridike për të cilat qytetarët kanë nevojë për ndihmë juridike mbeten jashtë sistemit të ndihmës juridike. Problemi me dorëzimin dhe mbledhjen e të dhënave për detyrën zyrtare si komunikimi ndërmjet zyrtarëve të autorizuar nga drejtoritë rajonale dhe institucioneve të tjera që i posedojnë këto të dhëna në aspektin material, financiar dhe pasuror, si dhe statusin social.

LNJF përsëri nuk ofron ndihmë juridike për çështje të caktuara me të cilat përballen njerëzit e varfër. Kjo u dëshmuar në praktikë që në vitin e parë të zbatimit të ligjit. Kufizimet i referohen pamundësisë së miratimit të ndihmës juridike dytësore për: kompensimin e dëmit jomaterial, me përjashtim të rasteve të viktimave të veprave penale, si dhe në rastet e vdekjes ose të paftësisë së rëndë; çështjet që lidhen me shërbimet publike dhe komunale; si dhe mbrojtjen e të drejtave pronësore në procedurën administrative.

Mungon bashkëpunimi dhe komunikimi mes Ministrisë së Drejtësisë dhe Byrosë së Ekspertizës Ligjore, edhe pse është organ brenda Ministrisë dhe sipas Kodit Civil duhet të kryejë ekspertizën. Byroja nuk ka marrëveshje bashkëpunimi me Akademinë e Shkencave dhe të Arteve të Maqedonisë apo me laboratorë të tjerë që kryejnë këto ekspertiza për përgatitjen e analizës së ADN-së, ekspertizë që shpesh nevojitet për zgjidhjen e çështjeve nga sfera e mbrojtjes së fëmijëve dhe konstatimit apo kontestimit të atësisë.

Gjithashtu, sistemi i ri për financimin e shoqatave dhe klinikave ligjore përmes një konkursi publik për ndarjen e fondeve për rimbursimin e kostove të ndihmës parësore juridike nuk ka funksionuar ende. Nga këtu, mjetet e ndara për këtë qëllim nuk përshtaten sa i përket qëllimit të Ligjit për shpërndarjen rajonale të ndihmës juridike falas.

ANALIZË

- Kërkohe zbatim i plotë dhe konsistent i Ligjit për Ndërmjetësim dhe miratimi i akteve tjera nënligjore të parapara në bazë të këtij ligji.
- Është e nevojshme që në vazhdimësi të ndiqet konkluzioni⁵² i Qeverisë së miratuar në korrik 2019, me të cilin rekomandohet që organet e administratës shtetërore, institucionet e tjera shtetërore dhe njësitë e vetëqeverisjes lokale, në zgjidhjen e çështjeve kontestuese që dalin nga fushëveprimi i tyre, të zgjedhin ndërmjetësimin si opsion për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve.
- Rritja e përdorimit të ndërmjetësimit nevojitet në: 1. Procedurat që lidhen me drejtësinë për fëmijët; 2. Procedurat ndaj gazetarëve për shpifje dhe fyerje; 3. Mosmarrëveshjet e konsumatorëve, 4. Mosmarrëveshjet e sigurimit.
- Është e nevojshme të organizohen aktivitete për promovimin e ndërmjetësimit si një mënyrë alternative për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve dhe ndërgjegjësimin e qytetarëve për përfitimet e zbatimit të tij, si nga Ministria e Drejtësisë (një shembull i mirë është fushata për promovimin e ndërmjetësimit nën sloganin “Ka zgjidhje”⁵³ e shpallur nga ministria në janar 2022), ashtu dhe nga aktorë të tjerë kyç, përfshirë Odën e Ndërmjetësuesve dhe organizatat e shoqërisë civile.
- Është e nevojshme që në vazhdimësi të organizohen trajnime për gjyqtarë, prokurorë publikë dhe aktorë të tjerë relevantë për ndërmjetësim, si dhe trajnime për përmirësimin e vazhdueshëm të ndërmjetësuesve dhe transferimin e praktikave dhe përvojave më të mira nga BE-ja, të cilat do të kontribuojnë në menaxhimin më cilësor të procedurave.
- Është e nevojshme lidhja me rrjetet ndërkombëtare në fushën e ndërmjetësimit dhe me ndërmjetës e trajnerë me të cilët do të shkëmbehen përvojat.
- Është thelbësore që ndërmjetësit të ruajnë neutralitetin e tyre dhe të kenë vullnetin për të edukuar vazhdimisht veten dhe që publiku i gjerë të edukohet rreth ndërmjetësimit që në moshë të re.
- Jurisprudenca e GJEDNJ duhet të përdoret në formulimin e teksteve ligjore në lidhje me aksesin në drejtësi. Gjithashtu, gjatë marrjes së vendimeve individuale pas kërkesave të paraqitura, zyrtarët e autorizuar duhet të trajnohen siç duhet për të zbatuar parimet e përcaktuara nga GJEDNJ gjatë zbatimit të dispozitave të LLPC.
- Për çështje që prekin qytetarët joproporcionalisht të varfër, kryesisht mosmarrëveshjet që lidhen me shërbimet publike dhe komunale (energji elektrike, furnizimi me ngrohje, uji, telekomunikacioni, etj.), çështjet që kanë të bëjnë me kompensimin e dëmit jomaterial, çështjet pronësore në procedurat administrative dhe veçanërisht për procedurat para noterit dhe përmbaruesit, është e nevojshme të sigurohet asistencë juridike dytësore.
- Është e nevojshme të krijohen dhe të vendosen programe për fuqizimin ligjor të qytetarëve, për t'i informuar ata vazhdimisht për mënyrën e zgjidhjes së problemeve ligjore. Në këtë mënyrë, mund të arrihet një proces afatgjatë dhe i qëndrueshëm i lehtësimit të aksesit në drejtësi. Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet decentralizimit të ndihmës juridike parësore nga qendrat e mëdha urbane në zonat rurale dhe të largëta dhe një qasje proaktive për të arritur tek komunitetet e përjashtuara nga shoqëria.

52 Shih më shumë në: <http://www.kmrsm.org.mk/vest-statija/77890/zakluchoci-na-vladata-na-republika-severna-makedonija-so-koi-se-preporachuva-medijacija-reshavanje-sporovi>

53 Mariçiq shpalli fushatën “Ka zgjidhje”: Ndërmjetësimi është procedurë më e shpejtë dhe më ekonomike, janar 2022, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6276>

7. REFORMA NË LIDHJE ME INSTITUCIONET E POSAÇME GJYQËSORE

Optimizimi i rrjetit të gjykatave dhe specializimi i gjyqtarëve (4.1.1)

Në vitin 2018 dhe 2019, Ministria e Drejtësisë ka përgatitur Analizën e rrjetit gjyqësor në RMV, e cila është paraqitur edhe në Këshillin për monitorimin e zbatimit të Strategjisë. Nga analiza vihet re ndër të tjera se sipas situatës së përgjithshme ekonomike nuk rekomandohet shfuqizimi i gjykatave, por shndërrimi i tyre në departamente gjyqësore të gjykatave të tjera, sipas sistemit në Itali. Me 17 maj 2019 u miratuan ndryshimet në Ligjin për Gjykatat, të cilat synonin optimizimin e rrjetit të gjykatave duke ulur numrin e gjykatave për 20%, dhe numri i gjykatave në shtet nuk është zvogëluar.

Krahas kësaj analize, Qendra për Hulumtime dhe Analiza Juridike ka përgatitur analiza funksionale në periudhën 2018-2021 të gjykatave administrative, të apelit dhe të Gjykatës Supreme të RMV-së, si dhe të gjykatave themelore. Në kuadër të këtyre analizave janë përgatitur plane përmirësimi me masa të propozuara për racionalizimin e rrjetit të gjykatave sipas projeksioneve të përgatitura të fluksit të çështjeve dhe numrit të gjyqtarëve dhe shërbimit gjyqësor.

Prokuroria Publike (Masa 4.1.3)

Ligji për prokurorinë publike është miratuar në shkurt të vitit 2020 dhe ka filluar të zbatohet nga 30.06.2020. Në lidhje me këtë ligj, është e rëndësishme të theksohet se Blueprint - grupi për reformat në drejtësi, si rrjet joformal i organizatave civile në fushën e drejtësisë, në disa raste është përfshirë në pjesë të proceseve konsultative të grupit të punës për përgatitja e Ligjit, dhe mori pjesë në diskutimin publik më 28.01.2020 në Kuvendin e RMV-së, mirëpo vërejtjet e dhëna nuk u pranuan. Po ashtu, gjatë vetë procedurës për miratimin e ligjit, janë përgatitur disa versione të ndryshme të Propozim-ligjit, të cilat kanë ndikuar në konfuzionin e të gjithë procesit, e me këtë edhe në uljen faktike të transparencës dhe llogaridhënies së procesit.

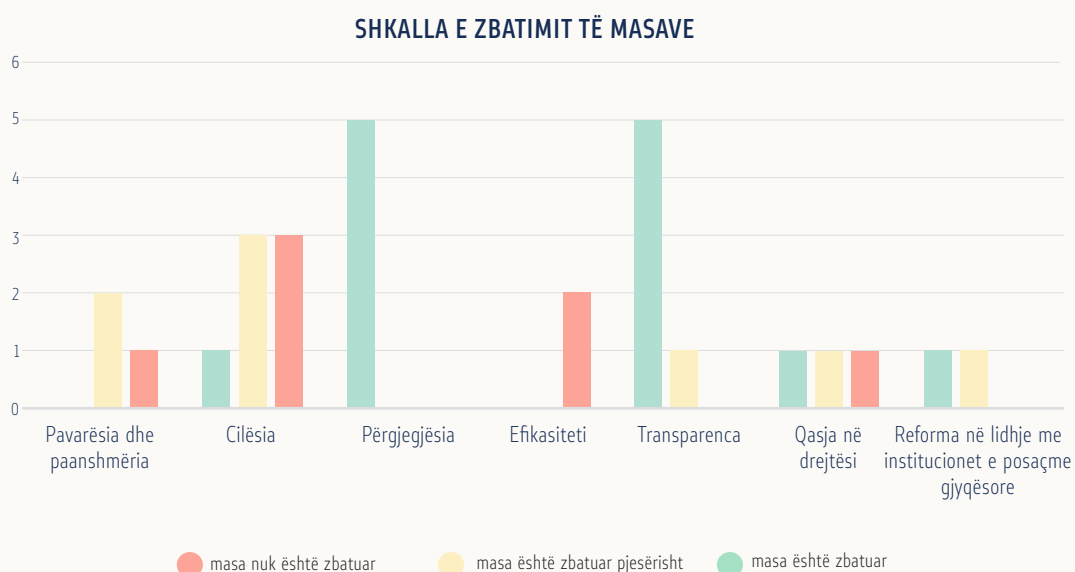
Është evidente gjithashtu se nuk ka progres në ngritjen e qendrave hetimore në prokuroritë publike, kështu që në këtë periudhë funksionojnë vetëm qendrat hetimore që janë krijuar në vitin 2018. Sipas informacioneve të marra nga Prokuroria Publike e RMV-së, deri më tani janë krijuar vetëm 4 qendra hetimore, përkatësisht në Prokurorinë Themelore Publike për Ndjekje të Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit, Prokurorinë Themelore Publike Shkup, Prokurorinë Themelore Publike Tetovë dhe Prokurorinë Themelore Publike Kumanovë.

Sistemi për shpërndarjen elektronike të lëndëve në prokuroritë publike nuk është krijuar dhe nuk aplikohet, kështu që në prokuroritë publike themelore dhe ato më të larta lëndët formohen dhe shpërndahen në përputhje me Rregulloren për punën e brendshme të prokurorive publike, si dhe Rregulloren për mënyrën e shpërndarjes së lëndëve në prokuroritë publike përmes sistemit për shpërndarje elektronike të lëndëve, i cili është miratuar në shkurt të vitit 2022. Në këtë drejtim, është e rëndësishme të theksohet se aktet nënligjore të cilat, sipas nenit 111 të LPP, duhet të miratohen brenda 60 ditëve nga hyrja në fuqi e ligjit, janë miratuar duke kaluar afatin ligjor, pasi shumica e tyre u miratuan me vonesë prej një viti ose më shumë.

Sa i përket funksionimit të prokurorisë publike në territorin e të gjithë vendit, është e nevojshme të theksohet se pensionimi i prokurorëve publikë më 30 qershor 2022, në përputhje me Ligjin për Marrëdhëniet e Punës, ndikon në funksionimin efikas të prokurorisë publike. KPPRMV caktoi ndërprerjen e funksionit të prokurorit publik për shkak të plotësimit të kushteve për pension pleqërie të 10 prokurorëve publikë. Situatat e tilla në prokurorinë publike do të ndikojnë edhe më tej në efikasitetin në luftimin e krimit, duke qenë se prokuroria publike edhe më parë është përballur me mungesë të burimeve njerëzore.

Rekomandime

- Me strategjinë e re është e nevojshme të bëhet propozimi për një rrjet të ri gjyqësor, i cili do të bazohet në fakte dhe projeksione që janë pjesë e analizës funksionale, si dhe në uljen e numrit të gjyqtarëve pas aplikimit të amendamenteve në Ligjin për Marrëdhëniet e Punës. Është e nevojshme të miratohen politika për numrin minimal të nevojshëm të popullsisë dhe rrjedhën e çështjeve sipas të cilave do të merret një vendim për nevojën e një gjykate ose departamenti gjyqësor.
- Është e nevojshme të fillohet me zbatimin e plotë të Ligjit për Prokurorinë Publike, veçanërisht në pjesën e krijimit të sistemit për shpërndarje elektronike të lëndëve si dhe ngritjen e qendrave hetimore në kuadër të të gjitha prokurorive, duke qenë se ende nuk ka progres në numrin dhe cilësinë e qendrave hetimore të krijuara nga viti 2018 e deri më tani.

ANALIZË

Pjesa 2: Reforma në fusha të veçanta

FUSHA E SË DREJTËS PENALE

KP i ri (Masa 5.1.1)

Në dhjetor 2020, u formua një grup i gjerë pune për përgatitjen e një LP të ri, në të cilin marrin pjesë gjyqtarë, prokurorë publikë, avokatë dhe përfaqësues të komunitetit akademik dhe të sektorit civil. Grupi mbajti takime të rregullta, duke rezultuar në një version fillestar, draft të LP-së gjatë vitit 2021, dhe në vitin 2022 draft teksti i LP të ri u publikua në ENER.

Për shkak të madhësisë së ndryshimeve, është i nevojshëm hartimi i një LP të ri. Arsyet për fillimin e hartimit të një LP të ri janë: rikodifikimi i të gjitha veprave penale të parashikuara me ligje të tjera, ripërcaktimi i politikës ekzistuese penale në caktimin e dënimeve, përafrimi me instrumentet ndërkombëtare (Konventa e Stambollit, Direktiva e BE-së për mashtrimin financiar e të tjera), ripërcaktimi i krimeve që lidhen me mbrojtjen e mjedisit, ripërcaktimi i dispozitave për konfiskimin, përmirësimi i dispozitave për sigurinë e mjekëve dhe gazetarëve, por edhe tejkalimi i mangësive të tjera të evidentuara. Në draft tekstin e LP të ri, bëhen ndryshime serioze në rendin e dispozitave dhe mund të vihen re ndryshime në lidhje me krimet kundër mjedisit dhe futjen e disa krimeve të reja, duke përfshirë edhe Ekocidin. Për më tepër, janë bërë ndryshime dhe janë futur akte të reja penale për të qenë në përputhje me Konventën e Stambollit, por nevojiten ndryshime për të qenë në përputhje të plotë me Konventën. Një vepër e re penale Drejtimi i automjetit nga pakujdesia është futur pas reagimeve të shumta të opinionit dhe publikut profesional gjatë vitit të kaluar.

Krahas punës për një LP krejtësisht të ri, në gjysmën e parë të vitit 2021, Ministria e Drejtësisë hartoi dhe Qeveria miratoi një Projektligj për ndryshimin dhe plotësimin e LP ekzistues. Është veçanërisht e rëndësishme që Propozimi zbaton Konventën e Stambollit duke vendosur krime të reja që përfshijnë dhunën me bazë gjinore, duke ripërcaktuar ato ekzistuese, si dhe duke shtrënguar politikën penale në lidhje me këto krime. Përveç kësaj, ai ndërhyr në krimet që lidhen me sigurinë e gazetarëve, ndryshon disa dispozita në sferën e konfiskimit dhe torturës dhe përafron LP me Direktivën (BE) 2017/1371 për luftimin e mashtrimit në lidhje me interesat financiare të Bashkimit me zbatimin e ligjit penal. Projektligji është dorëzuar në Kuvend në gusht të vitit 2021, por ende nuk është miratuar.

LPP (Masa 5.1.2)

Strategjia në kuadër të drejtimit strategjik për trajtimin e drejtë dhe forcimin e të drejtave të mbrojtjes, si dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut në procedurën penale, parashikonte hartimin e Ligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Kodit Penal. Qëllimet kryesore që duhet të arrihen me ndryshimet në LPP janë:

ANALIZË

- » Harmonizimi LCP me direktivat e sapomiratuara të BE-së lidhur me të drejtën e interpretimit dhe përkthimit në procedurë penale, të drejtën e informimit në procedurë penale, mbrojtjen e të dhënave personale në kuadër të bashkëpunimit në çështjet penale, standardet për të drejtat, mbështetjen dhe mbrojtjen e veprave të viktimave të krimeve.
- » Rishikimi dhe plotësimi i ndryshimeve dhe shtesave tashmë të përgatitura në Kodin Civil për të kapërcyer interpretimin e pabarabartë dhe zbatimin praktik të pabarabartë të disa dispozitave.
- » Përcaktimi i dispozitave lidhur me caktimin, vazhdimin dhe anulimin e masës së paraburgimit.
- » Sqarimi i dispozitave për marrëveshjen rreth sanksionit penal.

Megjithatë, përveç qëllimeve të parapara në këtë mënyrë, ndryshimet në tekstin ligjor janë të gjera dhe në fakt bëhet fjalë për miratimin e një LPP krejtësisht të ri i cili do të përfshijë ndryshimin ose shtimin e më shumë se dy të tretave të tekstit të LPP ekzistuese.

Grupi i punës që punon për këto ndryshime përbëhet nga palët e interesuara, përkatësisht përfaqësues të organeve dhe institucioneve shtetërore, publikut profesional, si dhe organizatave të shoqërisë civile. Ajo që është e rëndësishme të theksohet në këtë drejtim është se grupi i punës është formuar me vendim të Ministrit të Drejtësisë më 1 prill 2021. Para se të formohej ky grup pune, procesi i përgatitjes së ndryshimeve dhe shtesave në LPP ka filluar në vitin 2017 kur është formuar një grup pune i përbërë nga përfaqësues të institucioneve përkatëse, gjyqtarë, prokurorë publikë dhe komuniteti akademik dhe kjo pjesë e procesit ka qenë pak a shumë i mbyllur për publikun deri në përfshirjen e tij nëpërmjet përfaqësuesve të Blueprint - grupit në grupin e punës 4 vjet më vonë. Teksti i Draft LPP është ende në proces të përgatitjes nga grupi punues, kështu që nuk mund të publikohet në ENER. Vërejtjet e bëra në kuadër të grupit punues janë marrë parasysh dhe janë shqyrtuar sipas dinamikës së punës së tekstit të LPP-së së re, përkatësisht disa prej tyre mbeten për t'u shqyrtuar në periudhën e ardhshme.

Në periudhën e kaluar grupi punues ka mbajtur edhe 2 seanca izoluese ku është diskutuar për çështjet problematike që kanë të bëjnë me ndryshimet dhe plotësimet e Ligjit për të cilat grupi më parë nuk kishte një qëndrim të përbashkët dhe në këto sesione izoluese vëmendje e veçantë iu kushtua hetimeve financiare, konfiskimit dhe ngrirjes së përkohshme të pasurisë, konfiskimi i përfitimeve pronësore të paligjshme, si dhe zbatimi i masave të veçanta hetimore.

Takimi i fundit i grupit të punës është mbajtur në maj të vitit 2022 dhe do të vazhdojë punën në periudhën e ardhshme duke filluar nga shtatori i vitit 2022. Afatet që ishin paraparë në Planin e Veprimit dhe Strategjinë për miratimin e këtij ligji janë shkelur, sepse sipas planit të veprimit të rishikuar, periudha për hartimin e ndryshimeve në këtë ligj është paraparë të zgjasë deri në korrik 2019. Sipas dinamikës së punës së grupit të punës, si dhe sipas vlerësimeve të koordinatorëve dhe personave të përfshirë në të, grupi i punës duhet të kishte përgatitur një draft tekst deri në fund të vitit 2022.

Ligji për Fondin Shtetëror për Kompensimin e Viktimave (Masa 5.1.3)

Në korrik 2021, qeveria përcaktoi tekstin e propozimit Ligjit për pagesën e dëmshpërblimit monetar për viktimat e krimeve të dhunshme.⁵⁴ Projektligji ka kaluar në Kuvend dhe pas një viti është në fazën e leximit të dytë.⁵⁵ Ky propozim mundëson sigurim shoqëror dhe social, si dhe solidaritet për viktimat e krimeve të rënda me dhunë, mbrojtjen e grupeve të cënueshme dhe të

⁵⁴ Procesverbal nga seanca e 92-të e Qeverisë së RMV-së, 27.7.20. Pika 45.

⁵⁵ <https://www.sobranie.mk/detali-na-materijal.nspx?param=eeef0952-f67f-4e4e-8314-11e721e4a117>

pafavorizuara dhe mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të njeriut dhe barazisë gjinore. Si risi, ky ligj do t'u përgjigjet nevojave të viktimave të krimeve të dhunshme përmes ndihmës fillestare (informimit dhe këshillimit) për t'u përballur me pasojat e mbijetesës së një krimi të dhunshëm. Ligji themelon një shoqatë përfaqësuesish nga të gjithë aktorët kryesorë që merren me viktimat, detyrim për të realizuar aktivitete për sensibilizimin dhe informimin e publikut dhe viktimave për realizimin e të drejtave të parashikuara nga ky ligj nëpërmjet një organi të vetëm. Nga ana tjetër, ky ligj vendos detyrën për të gjithë aktorët që vijnë në kontakt me viktimën në çdo fazë të procedurës, për të ofruar të gjithë informacionin e nevojshëm për të drejtën, të gjitha formularët e nevojshëm, informacion, udhëzime për plotësimin e formularëve, si dhe për autoritetin kompetent tek i cili mund të aplikojë për ushtrimin e kësaj të drejte.

Versioni i Projektligjit i publikuar në ENER përmbante vendime më thelbësore dhe më gjithëpërfshirëse në krahasim me tekstin e përcaktuar nga Qeveria, i cili përfshinte vërejtjet e Ministrisë së Financave. Ndryshimet kryesore janë në uljen e masës së kompensimit për dëmin material dhe jomaterial. Kjo kufizoi gjithashtu grupin e viktimave nga grupi i paraparë fillimisht, kështu që Ligji përqendrohet vetëm në viktimat e krimeve të rënda të dhunshme. Nga kjo vjen dhe rreziku që ligji në praktikë nuk mund të mbulojë një numër viktimash të cenueshme të krimeve të dhunshme që do të kishin çrregullime në shëndetin fizik dhe mendor, vetëm për shkak se nuk do të kualifikoheshin si të rënda, dhe kështu nuk do të mund të merrnin kompensim për dhunën e pësuar.

Ligji për Drejtësinë për Fëmijët (Masa 5.1.4)

Për draft tekstin e këtij ligji është punuar gjatë. Para së gjithash, dispozitat e këtij ligji u harmonizuan me LNJJF-në e re⁵⁶, dhe më vonë filloi puna për një ligj të ri. Një version i punës i ligjit është ende në proces të zhvillimit dhe komunikimit me aktorët kryesorë të fushës. Synimet e reformës janë tejkalimi i mangësive të vërejtura në zbatimin e ligjit ekzistues dhe harmonizimi i tij me legjislacionin përkatës të BE-së. Në të gjithë procesin në të cilin është punuar ligji, ministria kompetente ka formuar nëngrupe që kanë punuar paralelisht për të vlerësuar përputhshmërinë me standardet ndërkombëtare. Kjo ka rezultuar të jetë një praktikë e mirë për t'iu qasur menjëherë plotësimin të tekstit nëse ndonjë prej standardeve hiqet për ndonjë arsye. Përfaqësuesit e UNICEF-it janë të përfshirë në mënyrë aktive në hartimin e ligjit dhe kontribuojnë në përmirësimin e kuadrit ligjor për fëmijët viktimë dhe futjen e të ashtuquajturit “modeli Barnhus” i cili parandalon viktimizimin dytësor ndaj të cilit ata janë të ekspozuar në procedurë të rregullt.

Ligji për ekzekutimin e sanksioneve

Ligji për zbatimin e sanksioneve është miratuar në vitin 2019 dhe pas miratimit të tij janë miratuar 15 akte nënligjore nga Ministria e Drejtësisë gjatë viteve 2019 dhe 2020. Disa nga këto akte nënligjore janë miratuar pas periudhës së parashikuar si afat ligjor, duke qenë se sipas nenit 415 të ligjit, aktet nënligjore do të miratohen brenda gjashtë muajve nga data e hyrjes në fuqi.

Pavarësisht se ky ligj është miratuar relativisht kohët e fundit, pas informacionit se disa persona të ekspozuar politikisht, të dënuar ligjërisht pas një marrëveshjeje të mëparshme me prokurorinë, do ta kryejnë dënimin me burgim në një burg të tipit të hapur, për të ulur mundësinë e një manipulimi të tillë me dispozitat ligjore që rregullojnë mënyrën e referimit të personave të dënuar dhe vuajtjen e dënimit me burg, janë paralajmëruar ndryshime të reja në Ligjin për ekzekutimin e sanksioneve. Kështu, Ministri i Drejtësisë me vendim të datës 16.06.2022 themeloi grupin

⁵⁶ Ligji për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Drejtësinë për Fëmijët, Gazeta Zyrtare e RMV-së nr. 275/2019.

punues për përgatitjen e ndryshimeve dhe plotësimeve në Ligjin për ekzekutimin e sanksioneve, përmes të cilit duhet të adresohen problemet dhe zgjidhjet tjera, të cilat synojnë harmonizimin e ligjit për ekzekutimin e sanksioneve me standarde ndërkombëtare në fushën e ekzekutimit të sanksioneve.

Grupi punues ka filluar punën në korrik të vitit 2022, kështu që krahas përcaktimit të dinamikës së punës së grupit punues, është vendosur që tek të gjitha gjykatat themelore dhe gjykatat me juridiksion të gjerë në vend të dorëzohen kërkesa që atë të japin propozimet e tyre konkrete lidhur me zbatimin e Ligjit për ekzekutimin e sanksioneve, aplikimin e lirimit me kusht për personat e dënuar, pezullimin e dënimeve për personat e dënuar etj. Kjo paraqet një praktikë veçanërisht të mirë në përgatitjen e ndryshimeve ligjore, pikërisht për shkak të përfshirjes së të gjitha gjykatave dhe mbledhjes së të dhënave që janë relevante për vlerësimin e problemeve dhe vështirësive specifike me të cilat ballafaqohen gjykatat. Megjithatë, një hulumtim i tillë duhet të bëhet para fillimit të procesit të ndryshimeve ligjore. Duke marrë parasysh se njoftimet për ndryshimet në ligj vijnë pas informacioneve për persona të ekspozuar politikë të dënuar me burgim relativisht të ulët (sidomos duke pasur parasysh natyrën e krimeve për të cilat janë dënuar), ngaqë ata do të vuajnë dënimin në reparte të hapura të burgut, të krijohet përshtypja se procesi për iniciimin e ndryshimeve në Ligjin për ekzekutimin e sanksioneve ka filluar në mënyrë reaksionare, si pasojë e një rasti konkret, dhe jo si nevojë realisht e përcaktuar për ndryshimin e ligjit.

Rekomandime

- Sa i përket LPP-së, është e rëndësishme që në mënyrë adekuate dhe me kohë të planifikohet shtrirja e procesit, si dhe kohëzgjatja e tij, me çka do të shmanget vendosja e afateve joreale për përgatitjen e amendamenteve ligjore.
- Miratimi i një KP të ri me qëllim kodifikimin e rregulloreve jopenale në LP dhe harmonizimin e tij me standardet evropiane dhe ndërkombëtare.
- Harmonizimi i legjislacionit maqedonas me instrumentet ndërkombëtare dhe të drejtën e BE-së
- Forcimi i kapaciteteve të të gjithë aktorëve për zbatimin e LP të ri
- Kuvendi duhet të miratojë pa vonesë Ligjin për pagesën e dëmshpërblimit monetar për viktimat e krimeve të dhunshme
- Në lidhje me Ligjin për Ekzekutimin e Sanksioneve, duhet theksuar se sektori civil nuk është i përfshirë në grupin punues për ndryshimet në këtë ligj, prandaj rekomandohet që në punë të përfshihet edhe një përfaqësues i Blueprint-grupit për ndryshimet në këtë ligj. Në këtë drejtim, duhet të theksojmë se sektori civil duhet të përfshihet në këto procese, veçanërisht kur bëhet fjalë për çështje që janë me interes për publikun, siç janë ndryshimet e Ligjit që u paralajmëruan.

- ZBATIMI I LKA (MASAT 5.2.2 DERI 5.2.9)

Shkarkimi i avokatit të shtetit nga pjesëmarrja në mosmarrëveshjet administrative

LKA nga viti 2019 me aplikim nga viti 2020 parasheh një kufizim të plotë të rolit të Avokaturës së Shtetit në mosmarrëveshjet administrative. Avokatura e Shtetit mund të jetë përfaqësues i autoriteteve publike në një kontest administrativ vetëm nëse Ligji për Prokurorin Publik dhe ligjet e tjera materiale parashikojnë që Avokatura e Shtetit është përfaqësues i një autoriteti publik.

Është pikërisht ulja e rolit në përfaqësimin e organeve publike nga avokati i shtetit pjesërisht që rrit efikasitetin në drejtim të reduktimit të kohëzgjatjes së procedurave në një mosmarrëveshje administrative.

Vendimmarrja e shpeshtë nga Gjykata Administrative në një mosmarrëveshje me juridiksion të plotë

LKA nga viti 2019 përcakton detyrimin për gjyqtarët administrativë, kur vendosin për herë të dytë për të njëjtën çështje administrativo-juridike, të vendosin në mënyrë meritore ta zgjidhin vetë çështjen administrative, me çka aktgjykimi e zëvendëson plotësisht aktin individual të anuluar. Duke pasur parasysh se LKA është miratuar me aplikim të shtyrë prej 1 viti dhe ka filluar të aplikohet nga data 25.05.2020, do të thotë se numri i rasteve për të cilat janë ngritur sërish padi për momentin është shumë i vogël. E njëjta situatë është pasqyruar edhe në Gjykatën e Lartë Administrative. Nga ana tjetër, vetë ligji nuk duhet të lejojë që ky detyrim ligjor të kthehet në praktikë, sepse roli i gjykatave administrative nuk është të zëvendësojnë autoritetet publike, por të jenë korigjuese të tyre dhe të krijojnë praktikë gjyqësore që do t'i ndihmojë ato të zbatojnë me korrektësi ligjet në zgjidhjen e çështjeve administrativo-juridike në procedurat administrative.

Sigurimi i mundësisë për t'u zbatuar vendimet në një mosmarrëveshje administrative

LKA i vitit 2019 parashikon për herë të parë dispozita thelbësore për ekzekutimin e vendimeve të gjykatave administrative. Në këto dispozita parashikohet edhe mekanizmi i dënimit me të holla të zyrtarëve të autorizuar dhe zyrtarëve të organeve publike në rast të mosëkzekutimit të vendimeve të formës së prerë të gjykatave administrative. Deri më tani, gjyqtarët administrativë nuk kanë vendosur gjobë për mosrespektim. Kjo duhet të jetë për faktin se gjykatat administrative kanë një numër të parëndësishëm të aktgjykimeve në kompetencë të plotë (meritoriale), sepse vetëm në atë rast mund të bëhet fjalë për zbatim.

Mundësimi i dëgjimeve publike në mosmarrëveshjet administrative

Që nga fillimi i aplikimit të LKA, Gjykata Administrative ka zbatuar plotësisht parimin e dëgjimit gojor, sipas të cilit, si rregull, gjykata do të vendosë në një mosmarrëveshje administrative në bazë të një vendimi publik, të drejtpërdrejtë dhe me gojë.

Përafrimi i LKA me LPPA nga 2015

Mospërputhja mes LPPA-së dhe LKA-së mbetet një problem, veçanërisht në pjesën doktrinale të LPPA-së. Gjykatat administrative nuk e vlerësojnë plotësisht zbatimin e LPPA-së, gjë që krijon mospërputhje në zbatimin e tij. Kjo duket edhe nga fakti se gjykatat administrative nuk kanë marrë ende qëndrim ligjor në lidhje me risinë e paraqitur nga LPPA në vitin 2015, e cila ka të bëjë me atë nëse akti administrativ, i cili është i paditur, është miratuar nga një zyrtar i autorizuar. Ky parim është baza për profesionalizimin e plotë të zbatimit të LPPA dhe vendosjen e përgjegjësisë në lidhje me aktet administrative të miratuara. Gjithashtu, gjykatat administrative nuk kanë vendosur as për pjesën e komunikimit ndërmjet organeve administrative të nivelit të parë dhe atij të dytë, i cili është elektronikisht detyrueshëm, as për dhënien e listave të dëshmimeve dhe bashkëngjitjeve që duhet të dorëzohen nga autoritetet publike palëve kur ato paraqesin kërkesë për fillimin e procedurave administrative.

Përmirësimi i kushteve hapësinore dhe materialo-teknike për punën e Gjykatës Administrative

Në vitin 2022 është zgjidhur gjendja me kushtet hapësinore për punën e administratave, me çka është përmbushur masa e paraparë me Strategji. Në korrik të vitit 2022 është vënë në funksion ndërtesa e re e Gjykatës Administrative, në të cilën janë siguruar kërkesat bazë për punën e gjykatës. Por pavarësisht këtij investimi kapital, mbetet e hapur çështja e kushteve hapësinore për Gjykatën e Lartë Administrative, e cila mbetet në ambientet e vjetra, të cilat në asnjë mënyrë nuk plotësojnë kushtet minimale për ushtrimin e autoritetit gjyqësor apo funksionit gjyqësor nga gjyqtarët.

Rekomandime

- Është e nevojshme të parashikohen masa sipas të cilave do të kryhet edukimi i vazhdueshëm i gjyqtarëve në gjykatat administrative për LPPA-në, veçanërisht në pjesën e vetë doktrinë të ligjit.
- Është e nevojshme të krijohet një praktikë nëpërmjet avokimit strategjik për ekzekutimin e vendimeve duke përdorur mekanizmat e dënimit në rast të moszekutimit të vendimeve të gjykatave administrative nga autoritetet publike.

Ligjet nga fusha civile-materiale (Masat 5.4.1-2, -3 dhe -4)

Strategjia parashikonte një reformë gjithëpërfshirëse legjislativë në fushën e së drejtës civile-materiale. Qëllimi i reformës së planifikuar në përgjithësi u përcaktua si “krijimi i një sistemi të qëndrueshëm civilo-juridik duke plotësuar boshllëqet ekzistuese ligjore dhe duke e harmonizuar atë me standardet evropiane dhe trendet moderne shoqërore”. Konkretisht, plani i veprimit ndaj Strategjisë parashikonte miratimin e ligjeve krejtësisht të reja për pronën dhe të drejtat e tjera reale, marrëdhëniet detyimore dhe trashëgiminë. Me këtë, në pamje të parë, është bërë një devijim i përkohshëm nga synimi i kodifikimit të përgjithshëm të rregulloreve në fushën e së drejtës civile në një Kod Civil, iniciativa për të cilin ndërmarrë nga Ministria e Drejtësisë në vitin 2011.⁵⁷

Edhe pse i planifikuar, procesi i hartimit të Ligjit krejtësisht të ri për pronën dhe të drejtat e tjera reale nuk ka filluar fare. Në qershor 2019 është publikuar drafti i Projektligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për pronën dhe të drejtat e tjera reale⁵⁸ tema e të cilit është kufizuar në liberalizimin e shitjeve të pasurive të paluajtshme dhe fitimin e të drejtave reale nga të huajt. Megjithatë, ky dokument mbeti në nivel drafti dhe nuk u miratua si projektligj nga Qeveria.

Në shtator 2019 filloi një proces për përgatitjen e Ligjit të ri për Marrëdhëniet e Detyrimeve. Qëllimi i reformës ishte mbi të gjitha respektimi i direktivave përkatëse të BE-së⁵⁹. Tashmë në tetor 2019, u publikua një draft propozim LMD⁶⁰. Është draft, përveç përfshirjes së vendimeve të reja ligjore në përputhje me direktivat e BE-së, është bërë një redaktim i pjesshëm tekstual i disa dispozitave. Përndryshe, në pjesën më të madhe, dispozitat janë lënë identike. Shtrohet pyetja për nevojën e një ligji të ri, duke qenë se ndryshimet përfshijnë më pak se 1/3 e dispozitave. Që nga publikimi i ENER-it, procedura për krijimin e një LMD është ende në kuadër të grupit të punës në Ministrinë e Drejtësisë.⁶¹ Proces i hartimit të Ligjit të ri për Trashëgiminë nuk ka filluar edhe pse është planifikuar me Strategji.

Në korrik të vitit 2022, ministri i Drejtësisë Nikolla Tupanceski deklaroi se procesi i ndërprerë i kodifikimit të së drejtës civilo-materiale do të vazhdojë të zbatohet, duke u larguar në thelb nga ideja fillestare për miratimin e tre ligjeve individuale në këtë fushë.⁶² Me krijimin e Kodit Civil pritet që e gjithë çështja nga sfera e së drejtës civile të rregullohet në një tekst ligjor në mënyrë të gjithanshme dhe të sistemuar.

⁵⁷ <https://www.pravda.gov.mk/vest/1212>.

⁵⁸ Projektpropozimi Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për pronën dhe të drejtat e tjera sendore publikuar në ENER më 24.6.2019

⁵⁹ Urdhër. 2011/7/EU mbi luftimin e pagesave të vonuara në transaksionet tregtare, në lidhje me interesin penal, Urdhër. 2011/83/BE për të drejtat e konsumatorit, në lidhje me të drejtat e udhëtarëve në organizimet e udhëtimeve. Urdhër.86/653/KEE për harmonizim të të drejtave të shteteve anëtare në lidhje me agjentët tregtarë të vetëpunësuar, Urdhër.(BE) 2015/2302 mbi aranzhimet e paketave dhe aranzhimet e lidhura me udhëtimin.

⁶⁰ Projektligji për marrëdhëniet e detyrimeve publikuar në ENER nga 10.10.2019

⁶¹ Gjatë vitit 2021, me propozim të një grupi deputetësh, Kuvendi miratoi Ligjin për ndryshime dhe shtesa në LMD (Ligji për ndryshimet dhe plotësimet në Ligjin për marrëdhëniet e detyrimeve, Gazeta Zyrtare nr. 215/2021). Me këtë ndërhyrje, e cila në radhë të parë ishte e karakterit social, u kufizua kohëzgjatja e interesit. Sipas ndryshimeve, kur shumica e interesit kontraktor të përlogaritur të papaguar arrin shumën e interesit kryesor, interesi pushon së rrjedhuri. Qëllimi i këtij amendamenti është të parandalojë një rritje të tepruar të borxhit që prek në mënyrë disproporcionale njerëzit që jetojnë në varfëri.

⁶² <https://vlada.mk/node/29538>

Ligji për procedurën civile (Masa 2.4.1-5)

Në vitin 2020, grupi i punës në Ministrinë e Drejtësisë hartoi një tekst për një ligj krejtësisht të ri për procedurën civile. Drafti i ligjit është publikuar në ENER në shtator 2020⁶³, pas të cilit erdhën më shumë se njëqind komente, që tregojnë për një interesim të konsiderueshëm të publikut profesional, por edhe të organizatave të shoqërisë civile, për vendimet e propozuara ligjore. Përveç kësaj, një dëgjim publik u organizua në mars 2021. Vërejtjet dhe komentet e marra janë marrë parasysh nga grupi i punës dhe teksti është finalizuar në të njëjtin muaj.

Qeveria e RMV-së e miratoi si projektligj në seancën e 92-të⁶⁴, dhe në fillim të gushtit 2021 i është dorëzuar Kuvendit.⁶⁵ Projektligji, një vit pas dorëzimit të tij, është ende në fazën e shqyrtimit të parë para trupave punuese të Kuvendit dhe nuk është shqyrtuar në seancën plenare të Kuvendit.⁶⁶ Sipas informacioneve të publikuara në ueb faqen e Kuvendit, projektligji është futur në rendin e ditës të trupave punuese, por për të nuk është hapur asnjë hetim. Në mungesë të një shpjegimi pse procedura është “e bllokuar”, si një nga arsyet mund të jetë fakti se është një ligj që zbatohet me dy të tretat e shumicës (sepse rregullon procedurat gjyqësore) dhe për të cilin kërkohet konsensus i përgjithshëm ndërmjet partive politike ose është subjekt i negociatave të caktuara politike.

Projektligji parashikon një reformë gjithëpërfshirëse në një numër të madh institutesh juridike që rregullohen nga Ligji për Procedurën Civile. Sipas propozuesit, synon avancimin e procedurës kontestimore, realizimin e suksesshëm dhe efikas të të drejtave dhe interesave të të gjithë pjesëmarrësve në procedurë, si dhe saktësimin dhe harmonizimin e dispozitave të Ligjit për procedurë civile me ligjet tjera përkatëse.

Si veçanërisht e rëndësishme për sistemin juridik, përveç numrit të madh të përmirësimeve nomoteknike dhe tejkalimit të paqartësive në tekstin ligjor, mund të veçohen edhe këto:

- » Harmonizimi i parashtresave në formë elektronike si dhe fuqia dëshmuese e dokumenteve në formë elektronike, me dispozitat ligjore përkatëse për funksionimin elektronik në vend si dhe rregullimi i dorëzimit elektronik;
- » Referenca për aplikimin e LNJK-së në rastet kur pala në procedurë nuk ka mjete për të mbuluar shpenzimet e procedurës;
- » Parashikohet se gjykata mund të përcaktojë ekspertizë edhe pa propozim të palës, si dhe të fshijë dispozitën sipas së cilës me padi duhet të paraqitet edhe raporti i ekspertimit;
- » Në apel, aktgjykimi i shkallës së parë mund të revokohet vetëm një herë;
- » Bazat për aplikimin e revizionit janë zgjeruar, pra lejohet gjithmonë në mosmarrëveshjet për mbrojtjen nga diskriminimi dhe në mosmarrëveshjet për ngacmimet psikologjike në vendin e punës (mobingu);
- » Kufiri i vlerës për mosmarrëveshjet me vlerë të vogël është zvogëluar;
- » Për mbrojtjen e interesave dhe të drejtave kolektive parashikohet një procedurë e veçantë.

⁶³ Projektligji për procedurën civile publikuar në ENER nga 28.09.2020.

⁶⁴ Procesverbal nga seanca e nëntëdhjetë e dytë e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, e mbajtur më 27 korrik 2021, pika 48

⁶⁵ <https://www.sobranie.mk/materialdetails.aspx?materialId=d1d44644-0f3a-4f12-b3da-bea6154d4f87>

⁶⁶ <https://www.sobranie.mk/detali-na-materijal.aspx?param=d1d44644-0f3a-4f12-b3da-bea6154d4f87>

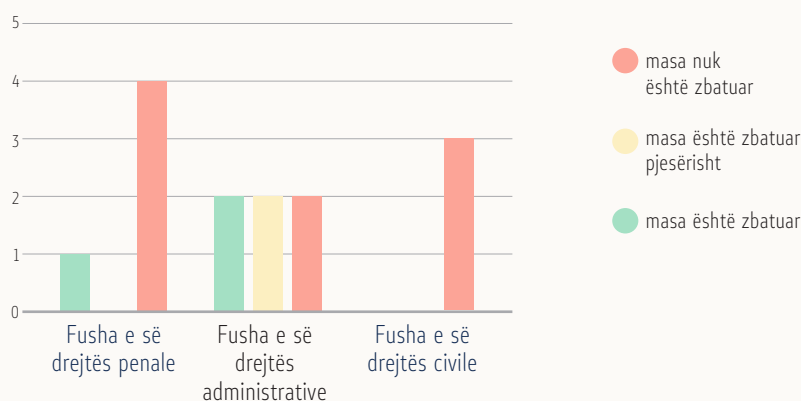
Ligji i Ekspertizës (Masa 5.4.2-1)

Në shtator të vitit 2021, për ENER-in është njoftuar se po fillon procesi për përgatitjen e projektligjit për ekspertizën. Organizatat civile nuk janë përfshirë në grupin punues për hartimin e tekstit. Një draft u botua në shkurt 2021.⁶⁷ Qeveria ende nuk ka miratuar një projektligj dhe nuk e ka dorëzuar në Kuvend. Një reformë kyçe e sjellë nga drafti është heqja e Byrosë së Ekspertizës Gjyqësore si organ më vete i shtetit që kryen ekspertizën. Gjithashtu, po përmirësohet korniza ligjore për funksionimin e Odës së Ekspertëve, po rregullohen dispozitat për përgjegjësinë disiplinore të ekspertëve, si dhe po tentohet të eliminohen mangësitë e tjera.

Rekomandime

- Për shkak të rëndësisë të së drejtës materiale dhe procedurale civile si për ekonominë ashtu edhe për jetën e përditshme të qytetarëve, është e nevojshme t'i qasemi me kujdes planifikimit të reformave të periudhës së ardhshme, në mënyrë që të bazohen në propozime të qëndrueshme nga komuniteti akademik dhe avokatë të shquar dhe të jenë në përputhje me standardet e BE-së;
- Parlamenti do të miratojë pa vonesë Ligjin e ri për Procedurën Civile në mënyrë që të fillojë me kohë aktivitetet e gjera të nevojshme për përgatitjen e kapaciteteve të gjyqësorit për zbatimin e tij;
- Reformat për sistemin e ekspertëve duhet të sigurojnë, ndër të tjera, akses tek ekspertët për përfituesit e së drejtës për ndihmë juridike falas.

SHKALLA E ZBATIMIT TË MASAVE

⁶⁷ Projektligji për ekspertizë publikuar në ENER në 17.02.2022.

ANALIZË

PËRFUNDIME

Pjesa 1: Qëllimet strategjike të reformës në gjyqësi

1. PAVARËSIA DHE PAANSHMËRIA

Vitet e kaluara është konstatuar mospërputhje në funksionimin dhe shfrytëzimin e AKMIS-it, për këtë arsye janë propozuar katër masa urgjente që duhet të adresohen për tejkalimin e mospërputhjeve dhe parregullsive të konstatuara. Auditimet vjetore të funksionimit të AKMIS-it kryhen rregullisht, duke punësuar auditorë të pavarur, për të cilët përgatiten raporte vjetore sipas planit vjetor të punës.

Në periudhën që mbulon Strategjia, është përgatitur dhe miratuar Ligji i ri për menaxhimin e lëvizjes së lëndëve në gjykata, i cili ka devijuar nga afatet e planifikuara, por masa ende është duke u zbatuar.

Procesi i dixhitalizimit në gjyqësi është zbatuar në 12 muajt e fundit përmes Këshillit për koordinimin e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit në autoritetet gjyqësore – Këshilli për TIK në kuadër të Ministrisë së Drejtësisë. Procesi i dixhitalizimit të drejtësisë zhvillohet në mënyrë pjesërisht transparente dhe gjithëpërfshirëse.

Zbatimi i ligjit për buxhetin e gjyqësorit në pjesën e sigurimit të minimumit të përcaktuar ligjor prej 0.8% ende paraqet një problem serioz që ka pasoja të drejtpërdrejta në pavarësinë e pushtetit gjyqësor. Edhe pse ky problem konstatohet si një anomali themelore që krijon një çekuilibër ndërmjet pushtetit gjyqësor nga njëra anë dhe pushtetit ekzekutiv të mbështetur nga pushteti legjislativ, kjo masë e Strategjisë nuk është zbatuar.

Ministri i Drejtësisë, në kuadër të kompetencave të tij, krijoi një grup pune për përgatitjen e Rregullores së re të Gjykatës, i cili përgatiti një tekst që ende nuk është finalizuar sepse varet drejtpërdrejt nga dispozitat në disa ligje procedurale, ndryshimet e të cilave janë në zhvillim e sipër.

Në fund të dhjetorit 2021, Gjykata Supreme miratoi Rregulloren e Punës së Gjykatës Supreme të RMV-së, e cila përcakton një mënyrë të re të punës dhe organizimit të kësaj gjykate.

2. CILËSIA

Pjesa e masave nga Strategjia kushtuar unifikimit të praktikës gjyqësore janë zbatuar në vazhdimësi gjatë gjithë periudhës së kaluar.

Në pjesën e publikimit të vendimeve gjyqësore, ky proces ecën pa probleme dhe të gjitha vendimet gjyqësore publikohen në ueb portalin gjyqësor sud.mk, por vetë procesi nuk është i strukturuar që vendimet të përdoren në mënyrë të lehtë dhe të qasshme.

Harmonizimi i praktikës gjyqësore ka vazhduar me të njëjtin intensitet duke filluar nga viti 2017, pa përjashtim gjatë periudhës së COVID-19 dhe mbledhjet e punës për harmonizimin e të njëjtës mbahen të paktën një herë në vit dhe procesverbalet dhe konkluzionet e dalja prej tyre dorëzohen rregullisht në gjykatat më të ulëta dhe publikohen në faqen e internetit të AGJPP-së, si organizator i aktivitetit.

Me Ligjin e ri për KGJRMV-në, si dhe me miratimin e disa akteve nënligjore që u hartuan me ndihmën e ekspertëve të jashtëm, u përmbush masa për vendime të qarta dhe të arsyetuara për përzgjedhjen dhe ngritjen në detyrë të gjyqtarëve, pavarësisht vonesës në miratimin e këtyre akteve nënligjore dhe dokumenteve. Mund të thuhet se KGJRMV u kushtoi një kohë të gjatë aktiviteteve përgatitore për zbatimin e vlerësimit të gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave, sepse është një proces i ndërlikuar vlerësimi, por kjo ndikoi negativisht në avancimin e gjyqtarëve, për të cilët ka filluar procedura dhe ende nuk është zbatuar plotësisht. Si ndryshim ligjor më domethënës, vendimet për zgjedhjen e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave dhe ngritjen në detyrë të gjyqtarëve u shpërndahen të gjithë kandidatëve.

Trendi i KPPRMV për të mos shpallur publikisht vendimet për përzgjedhjen dhe avancimin e prokurorëve publikë, si dhe vendimet e tjera të marra prej tij, vazhdon në ueb faqen e tij. Sa i përket mënyrës së zgjedhjes së prokurorëve publikë, vazhdon praktika e zgjedhjes së tyre pa diskutim, gjegjësisht vetëm me votim PRO dhe KUNDËR.

Ndonëse pajisja me personel dhe teknikë si dhe sigurimi i kushteve adekuate hapësinore të AGJPP-së, është i një rëndësie të jashtëzakonshme, megjithatë, ende nuk janë siguruar kushte adekuate hapësinore; Për sa i përket punësimeve, në pesë vitet e fundit është vërejtur një rritje e lehtë e numrit të punonjësve me kohë të caktuar dhe të pacaktuar në AGJPP, por mund të konkludohet se numri është ende larg plotësimit të kapacitetit. AGJPP në përputhje me Rregulloren aktualisht në fuqi për sistemin e vendeve të punës, e cila parashikon gjithsej 50 vende pune; ndërsa në lidhje me buxhetin e miratuar nga AGJPP, në pesë vitet e fundit vërehet një luhajtje e shumave të miratuara në nivel vjetor dhe në vitin 2022 vihet re një rritje e ndjeshme e buxhetit vjetor të miratuar.

Në vitin 2018 janë bërë ndryshime në ligjin ekzistues për AGJPP-në. Pandemia ngadalësoi procesin e përzgjedhjes së kandidatëve të rinj të trajnimit fillestar brenda brezit të shtatë dhe të tetë të kandidatëve dhe pas pritjes ceremoniale të gjeneratës së tetë u konstatua se edhe ata nuk do të plotësonin vendet vakante. Edhe pse miratimi i ligjit të ri për AGJPP nuk ishte parashikuar drejtpërdrejt si masë në vetë Strategjinë, kjo gjë është e nevojshme. Mirëpo, për momentin, ligji i ri për AGJPP-në nuk është pritur mirë nga opozita, ndaj mbetet ende në procedurë parlamentare.

Sfidat kryesore me të cilat u përballën në krijimin e një sistemi efikas të probacionit ishte numri shumë i vogël i rasteve, i cili ka filluar të rritet vitet e fundit. Gjithashtu, ka nevojë për forcimin e kapaciteteve të punonjësve të probacionit, gjyqtarëve, si dhe punonjësve në institucionet penale, të cilët punojnë në risocializim. Në vitin 2021 u miratua Strategjia e veçantë për Zhvillimin e Shërbimit të Probacionit (2021-2025), ndërsa gjatë vitit 2022 filluan ndryshimet në Ligjin për Probacion.

Që nga miratimi i Strategjisë, nuk janë ndërmarrë veprime të rëndësishme për përmirësimin e gjendjes me burimet njerëzore në gjyqësi, dhe në vitin 2022 ka pasur një deformim të plotë të burimeve njerëzore, për shkak se ndryshimi i Ligjit për Marrëdhëniet e Punës ("Gazeta Zyrtare e RSM" Nr. 151 /2021) çoi në daljen në pension të 14% të numrit të përgjithshëm të gjyqtarëve në RMV.

Për përgatitjen e ligjit të ri për shërbimin gjyqësor është formuar një grup pune, i cili deri më tani ka mbajtur vetëm një mbledhje në shkurt të vitit 2021 dhe për momentin nuk ka mbledhje të ardhshme të grupit të punës.

3. PËRGJEGJËSIA

Përkundër faktit se Ligji për KGJRMV i vitit 2019 për herë të parë u mundëson gjyqtarëve që drejtpërdrejt të paraqesin kërkesë për fillimin e procedurës së përgjegjësisë disiplinore ndaj një anëtarit të KGJRMV të cilin e kanë zgjedhur, deri më tani nuk është paraqitur asnjë kërkesë për iniciimin e një procedure përgjegjësie disiplinore të një anëtarit të KGJRMV. Për një anëtar aktual të KGJRMV, Prokuroria për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit ka ngritur aktakuzë, pas së cilës KGJRMV i ka hequr imunitetin gjyqësor, por nuk ka iniciuar procedurë për largimin e përkohshëm nga pozita e anëtarit të KGJRMV-së. Ndërkohë, për shkak të plotësimit të kushteve për pension pleqërie, ky anëtar është shkarkuar nga detyra e gjyqtarit dhe nga pozita e anëtarit të KGJRMV.

Ndryshimet në Ligjin për Gjykatat ripërcaktuan arsyet për shkarkimin e gjyqtarit, duke treguar më konkretisht se çfarë konsiderohet shkelje disiplinore më e rëndë që e bën atë të papërshtatshëm për të kryer funksionin gjyqësor, si dhe kryerjen joprofesionale dhe të pakujdesshme të funksionit gjyqësor, duke përcaktuar qartë kushtet për dënimin e masës disiplinore në bazë të shkeljes së kryer disiplinore.

Ligji për Këshillin për vërtetimin e fakteve dhe fillimin e procedurës për përcaktimin e përgjegjësisë për gjyqtarin dhe ndryshimin e tij u shfuqizua në janar të vitit 2018, me të cilin përgjegjësia e përgjithshme për përgjegjësinë e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave, si edhe më parë, i kaloi KGJRMV-së.

Përfshirja e Shoqatës së Gjyqtarëve të RMV-së në monitorimin e procedurave të vendimmarrjes për përgjegjësinë disiplinore parashikohet në Ligjin për KGJRMV, me qëllim të sigurimit të transparencës më të madhe gjatë zhvillimit të procedurës për përgjegjësinë e gjyqtarit/kryetarit të gjykatës.

Sa i përket përgjegjësisë së prokurorëve publikë, duhet theksuar se me rastin e vendosjes për një rast të caktuar disiplinor, KPPRMV paraprakisht me vendim e përjashton publikun, kështu që për ato arsye nuk ka mundësi të monitorohet e gjithë procedura. KPPRMV në periudhën e fundit ka shkarkuar një prokuror publik nga Prokuroria Themelore Publike në Tetovë, për shkak të shkeljes së rëndë disiplinore.

4. EFIKASITETI

Masa për monitorimin e efikasitetit të gjyqësorit lidhet drejtpërdrejt me zbatimin e Ligjit për KGJRMV, i cili parasheh që në kuadër të KGJRMV të krijohet Qendra për Teknologji Informative-Komunikuese, Analitikë dhe Statistikë. Kjo masë nuk është zbatuar duke pasur parasysh se KGJRMV nuk ka krijuar një qendër funksionale.

Sipas Strategjisë, përmirësimi i kapaciteteve të shërbimit gjyqësor dhe prokurorial duhet të bëhet duke harmonizuar ligjet që prekin shërbimin gjyqësor dhe prokurorial me Ligjin për të punësuarit në sektorin publik dhe Ligjin për zyrtarët administrativë. Me ndryshimet e propozuara në Ligjin për Shërbimin Gjyqësor dhe Ligjin për Prokurorinë Publike, arrihet barazia për punonjësit në sektorin privat dhe publik duke vendosur të njëjtën masë të pagës minimale ligjore dhe duke harmonizuar gradualisht pjesën tjetër të pagave të zyrtarëve gjyqësorë dhe zyrtarët e prokurorëve publikë në të gjitha nivelet, si dhe sigurimin e vazhdimësisë së ndryshimeve të pagave në administratën gjyqësore dhe në administratën e prokurorisë publike në lidhje me pagën minimale në nivel shtetëror. Mirëpo, ligjet e propozuara për ndryshimin e Ligjit për Shërbimin Gjyqësor dhe Ligjit për Prokurorinë Publike pas procedurës së shkurtuar ende nuk janë miratuar, përkundër faktit se afatet janë tejkaluar prej kohësh.

ANALIZË

5. TRANSPARENCA

Masa për vendosjen e kriterëve, rregullave dhe procedurave të qarta për publikun në seancat e KGJRMV u përmbush zyrtarisht me miratimin e Ligjit të ri për KGJRMV në maj 2019. Në të janë përmirësuar kriteret dhe procedurat për paraqitje publike të seancave. Gjatë zbatimit të Strategjisë, anëtarët e KGJRMV, si dhe punonjësit përgjegjës për marrëdhëniet me publikun, iu nënshtruan trajnimeve dhe u miratuan dokumente strategjike, të cilat siguruan bazën për një KGJRMV transparente, por mungesa e mbështetjes teknike dhe mungesa e iniciativave proaktive nga ana e strukturave drejtuese të KGJRMV-së çon në faktin se edhe disa detyrime ligjore nuk janë realizuar plotësisht.

Ndryshim pozitiv në mënyrën e punës së KGJRMV pas miratimit të ligjit të ri është mënyra e raportimit për zgjedhjen, avancimin dhe shkarkimin e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave, si dhe vendimet për përcaktimin e përgjegjësisë disiplinore. Procedurat për shkarkimin e gjyqtarit apo kryetarit të gjykatës që janë nisur sipas vendimeve të reja ligjore, zhvillohen dukshëm më shpejt dhe vetë procedura zgjat më pak, kështu që mund të thuhet se në vitin e fundit KGJRMV ka treguar efikasitet më të madh në kushtet e zhvillimit të këtyre procedurave.

Departamenti për analitikë në kuadër të KGJRMV është themeluar menjëherë pas miratimit të ligjit të ri për KGJRMV, por për shkak të vështirësive në marrjen e pëlqimit për punësimin e ri të kuadrit të duhur profesional, KGJRMV ka rishpërndarë një pjesë të punëtorëve që kryejnë këtë obligim. Vetëm në gjysmën e parë të vitit 2022 u publikua njoftimi për punësim të profilit të përshtatshëm dhe forcimin e kapaciteteve njerëzore të këtij departamenti.

Me ligjin e ri për KGJRMV-në, përmbajtja e Programit Vjetor të Punës së KGJRMV-së parashikohet me listim tatimor të të gjithë parametrave që duhet të përmbajë. Prandaj, përmbajtja e raportit vjetor për punën e KGJRMV-së është e përcaktuar me ligj, si dhe është paraparë afati për miratimin e Raportit Vjetor për punën e KGJRMV-së. Formulari i raportit, i cili është themeluar nga Komisioni për Sistemin Politik dhe Marrëdhëniet ndërmjet Komuniteteve të Kuvendit të RMV-së, përdoret rregullisht nga KGJRMV.

Rishikimi i Metodologjisë për statistikën e gjykatave për sa i përket formularit për raportet vjetore të punës mund të konsiderohet i realizuar, sepse KGJRMV ka krijuar tashmë prej kohësh një praktikë të njëtrajtshme të raporteve për punën e gjykatave. Raportet për punën e gjykatave përgatiten çdo tremujor, miratohen nga KGJRMV dhe në bazë të këtyre raporteve ai monitoron dinamikën e punës së gjykatave dhe gjykatësve dhe konstaton nëse ato janë të përditësuara apo jo. Përgatitet edhe një raport vjetor për punën e gjykatave, të cilin KGJRMV e miraton dhe është bazë për përgatitjen e Raportit Vjetor për punën e KGJRMV. Mirëpo, ndonjëherë ndodh që këto të dhëna të mos përputhen dhe problemi qëndron në mënyrën se si gjykatat i regjistrojnë rastet, si rastet e vjetruara, lëndët e trajtuara nga kryetari i gjykatës e të tjera. Ky problem është i natyrës teknike, por ka vite që vazhdon dhe do të tejkalohet me përmirësimin e AKMIS-it dhe plotësimin më të kujdesshëm të raporteve nga gjykatat.

KPPRMV publikon menjëherë datat e seancave në faqen e saj të internetit. Sa i përket procesverbaleve të seancave, ato janë publikuar pjesërisht. Në pjesën e komunikimit me publikun, u konstatua se KPPRMV në periudhën e kaluar ka emëruar një person për marrëdhënie me publikun, por të dhënat ku mund të kontaktohet ai person nuk publikohen në ueb faqen e KPPRMV. Raportet vjetore të KPPRMV janë të publikuara dhe lehtësisht të aksesueshme në faqen e tyre, por ajo që është shqetësuese është publikimi jo transparent i buxhetit të KPPRMV. Të dhënat e fundit të publikuara për operacionet financiare të KPPRMV janë për vitin 2017.

ANALIZË

6. QASJA NË DREJTËSI

Me qëllim të përgatitjes së ndryshimeve në Ligjin për Avokaturë, Ministria e Drejtësisë në nëntor 2019 themeloi një grup punues, i cili filloi punën për ndryshimet një vit më vonë. Në korrik 2021, teksti u miratua nga Qeveria dhe u dërgua në Kuvend për vendimarrje, ku është në fazën e leximit të parë.

Me miratimin e Ligjit të ri për Ndërmjetësim në dhjetor të vitit 2021, është tejkaluar afati i përcaktuar në Planin e Veprimit të Strategjisë, sipas të cilit ky ligj është dashur të miratohet në qershor 2019. Gjatë vitit 2022, në bazë të Ligjit të ri për Ndërmjetësim, janë miratuar dhe publikuar disa akte nënligjore, përfshirë edhe Tarifën për Ndërmjetësuesit. Në gjysmën e dytë të vitit u emërua Koordinatori i parë Kombëtar i Ndërmjetësimit dhe më pas u zgjodhën anëtarët dhe sekretari i Këshillit Kombëtar të Ndërmjetësimit.

LNJF u miratua në maj 2019 dhe hyri në fuqi më 1 tetor 2019. Ligji parashikonte risi që pritej të ndikonin pozitivisht në promovimin e të drejtës së personave fizikë për qasje në drejtësi dhe mbrojtje të drejtë gjyqësore. Gjatë vitit 2021 është intensifikuar aplikimi i LNJF-së, i cili ka mundësuar evidentimin e disa problemeve dhe sfidave në aplikimin e tij. Ligji është kufizues për sa i përket aksesit në ndihmë juridike dhe përjashtimit nga shpenzimet në procedurën para noterit dhe përmbaruesit, si dhe nuk parashikon ndihmë juridike për çështje të caktuara me të cilat përballen njerëzit e varfër.

7. REFORMA NË LIDHJE ME INSTITUCIONET E POSAÇME GJYQËSORE

Në vitin 2018 dhe 2019, Ministria e Drejtësisë ka përgatitur Analizën e rrjetit gjyqësor në RMV, e cila është paraqitur edhe në Këshillin për monitorimin e zbatimit të Strategjisë. Analiza tregon, ndër të tjera, se sipas situatës së përgjithshme ekonomike në vend, nuk rekomandohet shfuqizimi i gjykatave, por shndërrimi i tyre në departamente gjyqësore të gjykatave të tjera, megjithatë me ndryshimet në Ligjin për Gjykatat që synonin të futet optimizimi i rrjetit të gjykatave duke ulur me 20% numrin e gjykatave, numri i gjykatave në vend nuk ka rënë.

Ligji për prokurorinë publike është miratuar në shkurt të vitit 2020 dhe ka filluar të zbatohet nga 30.06.2020. Është evidente se nuk ka progres në ngritjen e qendrave hetimore në prokuroritë publike, kështu që në këtë periudhë funksionojnë vetëm qendrat hetimore që janë krijuar në vitin 2018. Sistemi për shpërndarje elektronike të lëndëve në prokuroritë publike nuk është krijuar dhe nuk aplikohet. Sa i përket funksionimit të prokurorisë publike në territorin e të gjithë vendit, është e nevojshme të theksohet se pensionimi i 10 prokurorëve publikë deri më 30 qershor 2022, në përputhje me Ligjin për Marrëdhëniet e Punës, ndikon në funksionimin efikas të prokurorisë publike.

Pjesa 2: Reforma në zona të veçanta

FUSHA E SË DREJTËS PENALE

Në dhjetor 2020, u formua një grup i gjerë pune për përgatitjen e një LP të ri, puna e të cilit rezultoi në një version fillestar, draft të Kodit gjatë vitit 2021 dhe në vitin 2022, draft teksti i LP të ri u publikua në ENER. Krahas punës për një LP krejtësisht të ri, në gjysmën e parë të vitit 2021, Ministria e Drejtësisë hartoi dhe Qeveria miratoi një Projektligj për ndryshimin dhe plotësimin e LP ekzistues. Projektligji është dorëzuar në Kuvend në gusht të vitit 2021, por ende nuk është miratuar.

Strategjia parashikonte hartimin e një ligji për ndryshimin dhe plotësimin e KPP-së, por meqenëse ndryshimet në tekstin ligjor janë të gjera, bëhet fjalë në fakt për miratimin e një KPP krejtësisht të ri që do të përfshijë ndryshimin ose shtimin e më shumë se dy të tretat e tekstit të KPP-së ekzistuese. Grupi i punës që punon për këto ndryshime është formuar me vendim të Ministrit të Drejtësisë më 1 prill 2021. Takimi i fundit i grupit të punës është mbajtur në maj të vitit 2022 dhe do të vazhdojë punën në periudhën në vijim duke filluar nga shtatori i vitit 2022, kështu që një draft tekst duhet të përgatitet në fund të vitit 2022.

Në korrik 2021, qeveria përcaktoi tekstin e Ligjit të propozuar për pagesën e kompensimit monetar për viktimat e krimeve të dhunshme. Projektligji ka kaluar në Kuvend dhe pas një viti është në fazën e leximit të dytë. Versioni i Projektligjit i publikuar në ENER përmbante vendime më thelbësore dhe më gjithëpërfshirëse në krahasim me tekstin e përcaktuar nga Qeveria, i cili përfshinte vërejtjet e Ministrisë së Financave. Ndryshimet kryesore janë në uljen e masës së kompensimit për dëmin material dhe jomaterial.

Për draft tekstin e Ligjit për drejtësi për fëmijët është punuar gjatë. Para së gjithash, dispozitat e këtij ligji u harmonizuan me LNJKF-në e re dhe më vonë filloi puna për një ligj të ri. Një version i punës i ligjit është ende në proces të zhvillimit dhe komunikimit me aktorët kryesorë në këtë zonë. Në të gjithë procesin në të cilin është punuar ligji, ministria kompetente ka formuar nëngrupe që kanë punuar paralelisht për të vlerësuar përputhshmërinë me standardet ndërkombëtare. Kjo ka rezultuar të jetë një praktikë e mirë për t'iu qasur menjëherë plotësimin të tekstit nëse ndonjë prej standardeve hiqet për ndonjë arsye.

Ligji për zbatimin e sanksioneve është miratuar në vitin 2019 dhe pas miratimit të tij janë miratuar 15 akte nënligjore nga Ministria e Drejtësisë gjatë viteve 2019 dhe 2020. Ministri i Drejtësisë, me vendim të datës 16.06.2022, formoi një grup pune për përgatitjen e ndryshimeve dhe shtesave në Ligjin për Ekzekutimin e Sanksioneve, përmes të cilit duhet të adresohen problemet dhe vendimet e tjera, të cilat synojnë harmonizimin e ligjit për zbatimin e sanksioneve me standarde ndërkombëtare në fushën e zbatimit të sanksioneve. Grupi i punës filloi punën në korrik 2022.

FUSHA E SË DREJTËS ADMINISTRATIVE

LKA nga viti 2019 me zbatim nga viti 2020 parasheh një kufizim të plotë të rolit të Avokaturës së Shtetit në mosmarrëveshjet administrative. Është pikërisht ulja e rolit në përfaqësimin e organeve publike nga avokati i shtetit që pjesërisht rrit efikasitetin në drejtim të reduktimit të kohëzgjatjes së procedurave në një mosmarrëveshje administrative.

LKA nga viti 2019 përcakton detyrimin për gjyqtarët administrativë, kur vendosin për herë të dytë për të njëjtën çështje administrativo-juridike të vendosin në mënyrë meritore dhe ta zgjidhin vetë çështjen administrative, me çka aktgjykimi e zëvendëson plotësisht aktin individual të anuluar. Vetë ligji nuk duhet të lejojë që ky detyrim ligjor të kthehet në praktikë, sepse roli i gjykatave administrative nuk është të zëvendësojnë autoritetet publike, por të jenë korrigjueset e tyre dhe të krijojnë praktikë gjyqësore që do t'i ndihmojë ato të zbatojnë me korrektësi ligjet në zgjidhjen e çështjeve administrative-juridike në procedurat administrative.

LKA i vitit 2019 parashikon për herë të parë dispozita thelbësore për ekzekutimin e vendimeve të gjykatave administrative. Në këto dispozita parashikohet edhe mekanizmi i dënimit me të holla për zyrtarët e autorizuar dhe zyrtarët e organeve publike në rast të mosekzekutimit të vendimeve të formës së prerë të gjykatave administrative. Deri më tani, gjyqtarët administrativë nuk kanë vendosur gjabë për mosrespektim. Kjo duhet të jetë për faktin se gjykatat administrative kanë një numër të parëndësishëm të aktgjykimeve në kompetencë të plotë (meritoriale), sepse vetëm në atë rast mund të bëhet fjalë për zbatim.

Që nga fillimi i zbatimit të ligjit, Gjykata Administrative zbaton plotësisht parimin e seancës gojore, sipas të cilit, si rregull, gjykata do të vendosë në një mosmarrëveshje administrative në bazë të seancës publike, të drejtpërdrejtë dhe me gojë.

Mospërputhja mes LPPA dhe LKA mbetet një problem, veçanërisht në pjesën doktrinale të LPPA-së. Gjykatat administrative nuk e vlerësojnë plotësisht zbatimin e LPPA-it, gjë që krijon mospërputhje në zbatimin e tij.

Në vitin 2022 është zgjidhur gjendja me kushtet hapësinore për punën e administratave, me çka është përmbushur masa e paraparë me Strategji. Në korrik të vitit 2022 është vënë në funksion ndërtesa e re e Gjykatës Administrative, në të cilën sigurohen kushtet elementare për punën e gjykatës. Por pavarësisht këtij investimi kapital, mbetet e hapur çështja e kushteve hapësinore për Gjykatën e Lartë Administrative, e cila mbetet në ambientet e vjetra, të cilat në asnjë mënyrë nuk plotësojnë kushtet minimale për ushtrimin e autoritetit gjyqësor apo funksionit gjyqësor nga gjyqtarët.

ANALIZË

FUSHA E SË DREJTËS CIVILE

Strategjia parashikonte një reformë gjithëpërfshirëse legjislativë në fushën e së drejtës civile-materiale. Më konkretisht, Plan Veprimi i Strategjisë parashikonte miratimin e ligjeve krejtësisht të reja për pronën dhe të drejtat e tjera reale, marrëdhëniet detyimore dhe trashëgiminë. Me këtë, në pamje të parë, është bërë një devijim i përkohshëm nga synimi i kodifikimit të përgjithshëm të rregulloreve në fushën e së drejtës civile në një Kod Civil, iniciativa për të cilin është ndërmarrë nga Ministria e Drejtësisë në vitin 2011.

Edhe pse i planifikuar, procesi i hartimit të Ligjit krejtësisht të ri për pronën dhe të drejtat e tjera reale nuk ka filluar fare. Në qershor 2019 është publikuar drafti i Projektligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për pronën dhe të drejtat e tjera sendore, por ky dokument ka mbetur në nivel drafti dhe nuk është miratuar si Projektligj nga Qeveria.

Në shtator 2019 filloi një proces për përgatitjen e Ligjit të ri për Marrëdhëniet e Detyrimeve dhe në tetor 2019 u publikua një draft propozim për LMD. Që nga publikimi i ENER-it, procedura për krijimin e një LMD është ende në kuadër të grupit të punës në Ministrinë e Drejtësisë.

Procesi i hartimit të Ligjit të ri për Trashëgiminë nuk ka filluar edhe pse është planifikuar me Strategji.

Në korrik të vitit 2022, ministri i drejtësisë Nikolla Tupançeski deklaroi se procesi i ndërprerë i kodifikimit të së drejtës civilo-materiale do të vazhdojë të zbatohet, duke u larguar në thelb nga ideja fillestare për miratimin e tre ligjeve individuale në këtë fushë. Me krijimin e Kodit Civil pritet që e gjithë çështja nga sfera e së drejtës civile të rregullohet në një tekst ligjor në mënyrë të gjithanshme dhe të sistemuar.

Në vitin 2020, grupi i punës në Ministrinë e Drejtësisë hartoi një tekst për një ligj krejtësisht të ri për procedurën civile. Projektligji u publikua në ENER në shtator 2020, pas të cilit erdhën më shumë komente dhe u organizua një debat publik në mars 2021. Qeveria e RMV-së e ka miratuar si projektligj në seancën e 92-të, ndërsa në fillim të gushtit 2021 është dorëzuar në Kuvend. Projektligji, një vit pas dorëzimit të tij, është ende në fazën e shqyrtimit të parë para trupave punuese të Kuvendit dhe nuk është shqyrtuar në seancën plenare të Kuvendit.

Në shtator 2021, ENER njoftoi se po fillon procesi i përgatitjes së Projektligjit për ekspertizë. Një draft u botua në shkurt 2021.

ANALIZË

